

บทที่ 4

บทบาทของวิทยุในหมู่บ้านวังเคียน

บทบาทของวิทยุกระจายเสียงในบ้านวังเคียน มีดังต่อไปนี้

1. วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดข่าวสาร

ในการกระจายเสียงออกอากาศในแต่ละวันของสถานีวิทยุ มีรายการซึ่งมีลักษณะเนื้อหาคือ

ก. ข่าวท้องถิ่นประกอบเพลง

ข. ข่าวบริการชาวบ้าน

ข่าวท้องถิ่นประกอบเพลงมีเนื้อหาผู้จัดรายการจะเปิดเพลงสลับกับการพูดคุยและอ่านข่าว เพลงจะเป็นเพลงที่ทั้งผู้จัดรายการจัดเองและจัดให้ตามคำขอของผู้ฟังที่เขียนจดหมายเข้าสู่รายการ ส่วนข่าวมี 2 ประการคือ ข่าวทั่วไปที่ผู้จัดเห็นว่าสมควรจะนำมาออกอากาศให้ผู้ฟังได้รับรู้เช่นข่าวทางราชการที่เชิญชวนประชาชนมาทำบัตรประชาชน ข่าวการบอกกล่าวให้ชาวบ้านระมัดระวังการระบาดของโรคสัตว์เลี้ยง อีกประการคือข่าวที่ผู้ฟังส่งจดหมายมาขอให้ผู้จัดรายการบริการออกอากาศให้

สำหรับข่าวบริการชาวบ้านจะไม่มีเปิดเพลงเป็นการบริการให้ข่าวสาร ที่ผู้จัดเห็นสมควรจะให้ผู้ฟังรับทราบเช่นเดียวกับข่าวประกอบเพลง และมีการอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ออกอากาศด้วยเช่นข่าวอาชญากรรม อีกประเภทหนึ่งคือข่าวบริการผู้ฟัง ซึ่งผู้จัดรายการจะนำจดหมายของผู้ฟังที่เขียนมาขอให้บริการออกอากาศให้

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกส. 2 ที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟังได้ชัดเจนและนิยมฟังปรากฏว่าผู้จัดรายการประเภทข่าวประกอบเพลงและข่าวบริการชาวบ้านที่มีชื่อเสียงและผู้ฟังคือชาวบ้านวังเคียนนิยมฟัง จากการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความนิยมผู้จัดรายการ พบว่าคือจสอ. ประหยัด สารจินตพงษ์ ที่ใช้ชื่อในการจัดรายการคือ หนานมา

การให้บริการข้อมูลข่าวสารนี้ จสอ. ประหยัด สารจินตพงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการสรุปความว่า การจัดรายการดังกล่าวผู้จัดการรายการมีเจตนาจะถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปถึงผู้ฟังหลายลักษณะคือ

ก. ข่าวสารที่เป็นข่าวสารทางราชการที่ผู้จัดการรายการมีหน้าที่ ที่จะต้องถ่ายทอดให้แก่ผู้ฟังตามนโยบายของสถานี เป็นข่าวสารที่หน่วยราชการส่งมายังสถานี ขอความร่วมมือให้ออกอากาศให้โดยตรง เช่น ข่าวสารของราชการอำเภอ จังหวัดแจ้งประชาชนทราบ ข่าวการศึกษา ทางสถาบันการศึกษารับสมัครนักเรียน เป็นต้น

ข. ข่าวสารที่ผู้จัดการรายการเองเห็นว่าสมควรจะให้ผู้ฟังได้รับทราบ ผู้จัดการรายการใช้วิธีอ่านหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่าง ๆ ก่อนจัดรายการ เมื่อเห็นว่าข่าวใดเป็นข่าวที่ผู้จัดการรายการเห็นว่าผู้ฟังควรรับรู้จะคัดเลือกไว้ และอ่านออกอากาศตามแต่เวลาจะอำนวยให้ เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุซึ่งผู้จัดการรายการจะเพิ่มเติมข่าวสารด้วยการ ตักเตือนชี้แจงผู้ฟังในเรื่องการจราจรไปด้วย เป็นต้น

ค. ข่าวสารที่ผู้ฟังเขียนจดหมายมาถึงผู้จัดการรายการให้ช่วยบริการออกอากาศให้เป็นจดหมายที่เขียนมาถึง เพื่อให้ผู้จัดการรายการส่งข่าวถึงญาติมิตรที่อยู่ห่างไกลได้ทราบ เช่น ข่าวการทำงานตามเทศกาลของวัด ข่าวการถึงแก่กรรมของญาติผู้ใหญ่ ข่าวการรับแจ้งขอให้ผู้เก็บเอกสารสำคัญที่ทำหาย ขอให้นำมาส่งให้ทางสถานี เพื่อให้ผู้ทำเอกสารหายจะได้ข่าวจากทางสถานีแล้วมารับคืน เป็นต้น

ผู้จัดการรายการให้สัมภาษณ์ถึงจุดประสงค์ของรายการว่า มีเจตนาจะให้รายการของตนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารแก่ผู้ฟัง ในระยะแรกการแจ้งข่าวสารแก่ผู้ฟัง จะเป็นการแจ้งโดยหน้าที่ที่มีต่อทางสถานีที่จะต้องแจ้งข่าวสารของทางราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขอความร่วมมือมาแต่หลังจากจัดทำมาหลายปี พบว่ามีผู้ฟังสนใจที่เขียนจดหมายมาขอให้บริการข่าวสารให้มากขึ้น ทำให้ผู้จัดการรายการเห็นความสำคัญของรายการทางวิทยุท้องถิ่นว่า เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารให้แก่ชาวบ้านได้มากและประชาชนนิยมใช้บริการมากด้วย

จากการตอบแบบสอบถามความสำรวจการรับฟังรายการ ที่มีบริการข่าวชาวบ้าน

ของสถานีในเดือนกุมภาพันธ์ 2531 ซึ่งทำการสำรวจภายหลังการวิจัยในสนามเป็นเวลา 3 เดือน ชาวบ้านวังเคียนต์ตอบคำถามแบบสอบถามนำการสัมภาษณ์ ปรากฏว่ามีผู้ที่ฟังรายการ ชาวชาวบ้านเป็นประจำทุกวันถึงร้อยละ 68 และรับฟังเป็นครั้งคราวร้อยละ 28 ไม่รับฟังเพียงร้อยละ 4 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านวังเคียนต์ชอบฟังรายการดังกล่าวมาก ผลการสำรวจดังกล่าวนี้เมื่อมาตรวจสอบกับผลการสังเกตแล้วพบว่า รับกับการสังเกตที่เฝ้าสังเกต มาตลอดเวลา 3 เดือน ที่พบว่ารายการนี้ชาวบ้านสนใจรับฟังกันเป็นประจำ

การให้บริการถ่ายทอดข่าวสารมีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสารให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งสนใจติดตามรายการดังกล่าว เช่นเมื่อถึงเวลา 14.00 น. ชาวบ้านจะนำวิทยุมาไว้ใกล้ ๆ เพื่อรับฟังรายการนี้และรับฟังขณะทำงานไปด้วย จากการสังเกตพบว่าพฤติกรรมของ ชาวบ้าน จะฟังรายการนี้กันมาก ผู้ที่อยู่กับบ้านทำงานในบ้านจะนำวิทยุไปด้วยและวางไว้ใกล้ ๆ กับที่ที่ตนทำงาน ผู้ทำงานในนาเก็บเกี่ยวข้าวก็นำวิทยุไปด้วยและวางไว้ใกล้ ๆ เพื่อรับฟังเช่นกัน ผู้ที่ทำงานในสวนก็มีพฤติกรรมเช่นเดียวกัน

ผู้สูงอายุในหมู่บ้านซึ่งได้ใช้วิทยุตั้งแต่หมู่บ้านเริ่มรับวิทยุได้ คือ นางเสาร์ แปลงน้อย อายุ 71 ปี ได้ให้สัมภาษณ์สรุปว่า นับแต่รับวิทยุได้ได้รู้ข่าวสารจากภายนอก หมู่บ้านมาก แต่เดิมได้รับรู้จากบุตรหลานนำมาเล่าให้ฟัง ได้รับรู้ข่าวของญาติพี่น้องที่อยู่ต่าง หมู่บ้านจากทางรายการวิทยุข่าวชาวบ้าน และเมื่อมีข่าวต้องการส่งไปให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่าง ไกลทราบ ก็จะวานให้บุตรหลานเขียนจดหมายไปขอให้ ผู้จัดการรายการข่าวชาวบ้านช่วย ประकाศให้ด้วย ซึ่งมักจะได้รับการจากรายการเสมอ ๆ ที่ไม่เขียนจดหมายไปยังญาติพี่น้องโดยตรง แทนที่จะขอให้วิทยุประกาศให้ก็เพราะเขียนหนังสือไม่เป็น และที่อยู่ติดต่อได้ ทางไปรษณีย์นั้นไม่แน่นอน บางครั้งให้บุตรหลานเขียนไปก็ไม่ได้รับคำตอบ จดหมายไม่ถึง บางครั้งก็ได้รับตอบแต่ล่าช้ามาก เมื่อมีวิทยุก็ลองให้บุตรหลานเขียนไป ปรากฏว่าข่าวสาร ถึงญาติพี่น้องอย่างรวดเร็วและได้รับคำตอบผ่านรายการวิทยุมาเร็วกว่าการเขียนจดหมาย อีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเขียนจดหมายโดยตนเองไปขอใช้บริการถ่ายทอดข่าวสาร ด้วยตนเองคือ นายพัลลภ ลากคำ อายุ 47 ปี ได้ให้คำสัมภาษณ์สรุปว่า ที่เขียนจดหมาย

ไปขอใช้บริการถ่ายทอดข่าวสารนั้น เพราะเป็นเรื่องเร่งด่วน ไม่อาจติดต่อกับผู้ที่ต้องการส่งข่าวสารไปให้ได้อย่างรวดเร็ว จึงใช้บริการจากวิทยุ มีความเชื่อและได้ผลจากการทดลองปฏิบัติมาแล้วว่าการส่งข่าวไปออกอากาศนั้นสามารถส่งข่าวถึงผู้ที่ต้องการสื่อข่าวได้เร็วกว่า การเขียนจดหมายทางไปรษณีย์ ซึ่งกว่าจดหมายจะถึงก็ช้ากว่าที่ต้องการ และในบางครั้งไม่ทราบที่อยู่ติดต่อได้ทางไปรษณีย์ ได้รู้ว่าชาวบ้านชอบฟังวิทยุรายการข่าว ชาวบ้านอยู่เสมอ ถ้าผู้ที่ต้องการส่งข่าวไปให้จะไม่ได้รับฟังด้วยตนเอง คนใกล้เคียงที่รู้จักและได้ฟังก็จะนำข่าวไปแจ้งต่อโดยทันที

จากการสัมภาษณ์อีกผู้หนึ่งซึ่งเป็นผู้เคยได้รับข่าวสารจากทางบ้านโดยการฟังจากวิทยุคือ นายสังัด ทองอิน อายุ 42 ปี อาชีพ ทำนา สรุปความได้ว่าได้ทราบข่าวจากวิทยุว่าญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งเข้าโรงพยาบาล เขาจึงนำข่าวบอกแก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องให้ทราบ และชักชวนกันไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล

จากการนำข้อมูลทั้งสามเรื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 มาทำการตรวจสอบแบบสามเหลี่ยมได้ข้อมูลที่ตรงกันคือได้รับข่าวสารจากวิทยุในเรื่องข่าวท้องถิ่น เป็นข่าวสารเฉพาะที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนในท้องถิ่นใกล้เคียงกันส่งข่าวสารโดยการใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อกลาง วิทยุจึงมีบทบาททางจิตวิทยาสังคม ในแง่ของความผูกพันทางสังคมที่เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร

สมควร กวียะ กล่าวไว้ในบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารว่า บทบาทหน้าที่ทางจิตวิทยาสังคมได้แก่ความผูกพันทางสังคม หมายถึงช่วยให้คลายเหงา ช่วยทดแทนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ลดน้อยลงไป ทำให้ได้รับความอบอุ่นจากการติดต่อกับเพื่อนมนุษย์ในรูปแบบใหม่ (สมควร : 2529 : 195)

การที่วิทยุมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร และมีบทบาทหน้าที่ทางจิตวิทยาสังคม ให้ความผูกพันทางสังคม เป็นไปตามแบบจำลองของ Roger clause ซึ่งสมควร กวียะ นำมาอ้างในบทบาทและหน้าที่ของการสื่อสาร (สมควร : 2529 : 196)

บทบาทของวิทยุกระจายเสียงในบทบาทเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารในบ้านวังเคียงได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ทางจิตวิทยาสังคม ในด้านความผูกพันทางสังคม

และยังมีบทบาททางการสื่อสารทางปัญญา ด้านการให้ข่าวสารที่ชาวบ้านได้รับจากบุคคลนำไปสู่สังคมกรมได้ด้วย

2. วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทให้ข่าวสารจากภายนอกสังคมหมู่บ้าน

เนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียง ที่ชาวบ้านรับฟังจากสถานีวิทยุ มีรายการข่าวที่ให้ข่าวสารจากภายนอกสังคมหมู่บ้านของตน 2 ลักษณะคือ

ก. ข่าวท้องถิ่นให้อำเภอ จังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง ข่าวสารดังกล่าวจะมีอยู่ในรายการข่าวและประกาศของทางสถานี มีแทรกอยู่ในรายการข่าวชาวบ้าน และข่าวประกอบเพลง ซึ่งมีการอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง ที่ผู้จัดนิยมนำมาอ่านได้แก่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เนื้อหาของรายการข่าวและประกาศของทางสถานีจะเป็นประกาศข่าวของหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอและจังหวัดที่ประกาศให้ประชาชนทั่วไปทราบจะมีมากขึ้นอยู่กับ จำนวนข่าวที่ถูกส่งเข้ามาขอความร่วมมือจากทางสถานีในรายการข่าวชาวบ้าน และข่าวประกอบเพลงจะมีเนื้อหาที่จัดความสำคัญของข่าวสารโดยผู้จัดรายการเอง บางข่าวเป็นข่าวที่มีหน่วยงานขอความร่วมมือจากผู้จัดรายการให้ออกอากาศให้ บางข่าวเป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข่าวจากท้องถิ่นที่มีผู้เขียนจดหมายให้ช่วยออกอากาศให้ วิทยุจึงมีบทบาทในการให้ข่าวสารแก่ผู้ฟัง ทำให้ได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอกสังคมของตน

ข. ข่าวถ่ายทอดจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทำการถ่ายทอดวันละ 4 ครั้ง คือเวลา 7.00 น. 12.30 น. 19.00 น. และ 20.00 น. เนื้อหาของข่าวเป็นข่าวด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ระดับรัฐที่กรมประชาสัมพันธ์ได้ คัดเลือกข่าวสารแล้วนำเสนอเป็นประจำทุกวัน เป็นข่าวสารที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟังได้โดยผ่านสถานีวิทยุกวส.2 จ.แพร่ ที่เปิดรับเป็นประจำ

จากการสังเกตการรับฟังข่าวจากภายนอกสังคม พบว่าชาวบ้านวังเคียนมีพฤติกรรมการฟังวิทยุตลอดทั้งวัน จะเริ่มเปิดวิทยุตั้งแต่ตอนเช้า ขณะปฏิบัติภารกิจประจำวันก็จะฟังวิทยุไปด้วย รายการข่าวเป็นรายการที่สนใจฟัง

การรับฟังข่าวสารภายนอกสังคมหมู่บ้านของชาวบ้านวังเคียน สัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม ในคำถามว่าได้รับรู้ข่าวสารภายนอกสังคมโดยทางใด พบว่าชาวบ้านวังเคียน

ได้รับรู้ข่าวสารภายนอกสังคมของตน โดยทั้งรู้จากรายการวิทยุและสื่อบุคคล ร้อยละ 53.6
 รับรู้ข่าวสารจากการฟังวิทยุ เพียงอย่างเดียวร้อยละ 39.2 และรับรู้ข่าวสารจากภายนอก
 โดยสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียวเพียงร้อยละ 7.2 แสดงให้เห็นถึงบทบาทของวิทยุที่มีบทบาท
 นำข่าวสารจากภายนอกเข้ามาเผยแพร่ให้ผู้ฟังในหมู่บ้านได้รับรู้

การเสนอข่าวสารจากภายนอกสังคมของวิทยุกระจายเสียง เป็นการเสนอข่าว
 สารตามหน้าที่ของทางสถานีในลักษณะเป็นทางการ เช่นรายการข่าวที่มีข้อบังคับให้ถ่ายทอด
 เสียงจากกรมประชาสัมพันธ์ เนื้อหาข่าวดังกล่าวเป็นข่าวระดับประเทศ ซึ่งกรมประชา
 สัมพันธ์คัดเลือกแล้วว่าประชาชนควรจะได้รับข่าวสารนั้น ทางสถานีที่รับถ่ายทอดก็จะ
 ถ่ายทอดตามหน้าที่เป็นประจำ เป็นบทบาทหนึ่งที่น่าข่าวสารไปยังผู้รับฟังในท้องถิ่นที่รัศมี
 การกระจายเสียงไปถึง ทางสถานีได้มีการตรวจสอบผลการรับฟังข่าวถ่ายทอดอยู่บ้างเป็น
 ครั้งคราวโดยการลุ่มของเจ้าหน้าที่ของสถานีออกไปสอบถามจากผู้ฟังในชนบท ทำให้
 ทางสถานีพอจะทราบว่าการถ่ายทอดข่าวนั้นมีผู้รับฟังนอกจากนี้จดหมายที่ผู้ฟังส่งมาถึง
 ทางสถานีแจ้งผลการรับฟัง หรือติชมรายการที่ทำให้ทางสถานีได้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่ง จะมีการ
 รับฟังข่าวถ่ายทอดนั้นน้อยลงในช่วงถ่ายทอดข่าว 19.00 น. 20.00 น. ทั้งนี้ทางสถานี
 เล่าให้ฟังว่าเป็นเพราะช่วงนี้ชาวบ้านจะเปลี่ยนไปรับโทรทัศน์กันมากกว่าฟังวิทยุ เนื้อหา
 ของข่าวสารจากภายนอกสังคมอีกลักษณะหนึ่งที่วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทนำเสนอ และ
 ชาวบ้านวังเคียนก็เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับข่าวสารจากภายนอกนี้ คือข่าวสารที่มากับรายการ
 ข่าวท้องถิ่น และรายการข่าวสลับเพลง ซึ่งมีผู้จัดเป็นคนเดียวกันและนำเสนอในรูปแบบเดียว
 กัน คือมีการนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มาอ่านออกอากาศ โดย
 ผู้จัดเป็นผู้คัดเลือกข่าวสารว่าข่าวสารใดควรจะเสนอให้ผู้ฟังได้รู้ มีข่าวสารหลากหลาย ไม่
 มีกฎเกณฑ์ตายตัวขึ้นอยู่กับว่าผู้จัดรายการเห็นว่า ข่าวใดเป็นที่น่าสนใจ และเกี่ยวข้องกับผู้
 ฟังในท้องถิ่นจังหวัดของตนเพียงใด ข่าวจึงมีทั้งข่าวอาชญากรรม ที่ผู้จัดจะสอดแทรกคำ
 ตักเตือนระมัดระวังให้ผู้ฟังด้วย ข่าวการเมือง การเลือกตั้งหรือการพัฒนาท้องถิ่น และ
 ข่าวที่เป็นข่าวवादหัวของหนังสือพิมพ์ในวันนั้น ๆ อีกประเภทหนึ่งคือข่าวบริการ ซึ่งผู้ฟังจาก
 หลาย ๆ แห่งส่งเข้ามาขอให้ทางรายการบริการให้ เช่น การจัดงานเทศกาลของหน่วย

ราชการ ของวัดต่าง ๆ ผู้จัดการรายการจะเพิ่มเติม โดยการพูดชักชวนให้ผู้ฟังไปร่วม ข่าวบริการประชาชนเช่น คนหาย ของหาย การเจ็บป่วย ประกาศรับซื้อ ขายพืชผล เป็นต้น เนื้อหาของข่าวสารหลากหลายเหล่านี้ ผู้จัดการรายการได้ทราบว่าเป็นที่สนใจของผู้ฟังมากจึงเน้นการให้บริการเป็นพิเศษ ผู้จัดการรายการได้ให้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการสรุปว่า รู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่จะทำอะไรสนองตอบความต้องการของชาวบ้าน เข้าใจบทบาทตนเองดีว่าเป็นที่พึ่งพาของชาวบ้านในด้านข่าวสารต่างๆ โดยเฉพาะชาวชนบทที่ห่างไกลความเจริญ จึงพยายามคัดเลือกข่าวสารที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาออกในรายการของตน ซึ่งแล้วแต่เวลาและเหตุการณ์แต่ละวันว่าอะไรสำคัญ มีความรู้สึกภูมิใจที่ตนเป็นที่รู้จักทั่วไปในหมู่ประชาชนจังหวัดนี้ และจังหวัดใกล้เคียงที่ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุรู้จักชื่อเสียงของตนดี บางโอกาสที่ได้ออกไปสัมผัสกับประชาชน เมื่อประชาชนรู้เห็นตัวจริงก็ตื่นเต้นดีใจให้การต้อนรับดี ทำให้มีกำลังใจในการทำงานยิ่งขึ้นไป

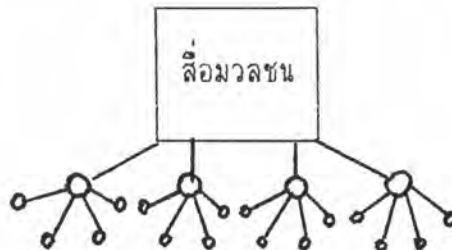
เมื่อวิเคราะห์วิทยุกระจายเสียงในฐานะผู้ส่งสารแล้ว เป็นบทบาทที่นำข่าวสารจากภายนอกสังคมมาให้ชาววังเวียนได้รับรู้ถึงบ้านชาวบ้านจะมีส่วนหนึ่งไปอำเภอและจังหวัดด้วย ธุรกิจ ก็ได้รับรู้ข่าวสารภายนอกสังคมส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะเป็นผู้ไปได้ไม่มากนัก เพราะต้องเฝ้าบ้านและไร่นาของตน ก็ได้รับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอกจากการฟังวิทยุ เป็นบทบาทที่เป็นไปตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ในสังคมและในโลกให้ประชาชนทราบ

บทบาทในการให้ข่าวสารจากภายนอกสังคมนี้สังเกตจากผู้รับสารคือชาวบ้านวังเวียนพบว่าชาวบ้านชอบฟังรายการข่าวมากและมักจะฟังเป็นประจำจากแบบสอบถามทำ ให้ทราบว่าข่าวจากภายนอกสังคมส่วนใหญ่ชาวบ้านจะได้รับรู้จากวิทยุและสื่อบุคคล และมีถึงร้อยละ 39.2 ที่รับรู้ข่าวสารจากวิทยุ ซึ่งก็คือผู้สูงอายุหรือผู้มีภารกิจในอาชีพ ทำให้ไม่ได้ออกจากบ้านมากนัก การฟังถ้าเป็นผู้ทำงานเป็นกลุ่มเช่น นวดข้าวในลาน หรือทำการจักสานอยู่ที่บ้านหลาย ๆ คน ก็จะเปิดวิทยุหนึ่งเครื่องและฟังเป็นกลุ่ม ขณะฟังก็จะแสดงอารมณ์ร่วมด้วยการแสดงความพอใจ หรือไม่พอใจต่อข่าวสารที่ได้ฟัง บางครั้งก็จะนำข่าวสารที่ได้ฟังมาเป็นประเด็นหัวข้อของการสนทนาจากการสัมภาษณ์ผู้ฟังหลาย ๆ คนสรุปได้ความว่าได้

รับรู้ข่าวสารจากภายนอกวิทยุมาก และเห็นว่าวิทยุเป็นของจำเป็นและมีประโยชน์ โดยอาชีพแล้วไม่ค่อยได้ออกจากบ้านไปไหนบ่อยนัก จึงรู้ข่าวทางอำเภอ จังหวัด หรือ ความเป็นไปในท้องถิ่นใกล้เคียง รู้ได้ว่ามีอะไรที่ไหน รู้เรื่องราวของประเทศจากการฟัง วิทยุชอบทำให้ชวนฟัง เพราะถ้าไม่ฟังก็จะไม่รู้อะไรและจะทำให้เป็นคนโง่ได้

บทบาทในการให้ข่าวสารจากภายนอกสังคมของวิทยุ เป็นบทบาทที่เห็นได้ชัดและ สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของชาวบ้านวังเคียน ซึ่งคนส่วนหนึ่งมีภารกิจผูกพัน ไม่อาจไปสัมผัสสังคมภายนอกได้บ่อยครั้งนักและโดยที่พื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของ ชาวบ้านมีต่างกัน ในการฟังวิทยุเพื่อรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน จึงพบปรากฏการณ์ว่าใน กลุ่มผู้ฟังนั้นจะมีผู้มีความรู้หรือประสบการณ์มากกว่าผู้อื่นเป็นผู้อธิบายหรือตอบคำถามแก่เพื่อน ผู้ร่วมฟังในเรื่องที่ไม่รู้ หรือไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน ตัวอย่างเช่น ชาวบ้านได้ฟังข่าวจาก วิทยุว่าทางการกำลังรณรงค์ให้ประชาชนพัฒนาไปสู่ความจำเป็นพื้นฐาน 8 ประการ มีหลาย คนที่ยังอยู่ไม่ทราบว่าจะจำเป็นพื้นฐาน 8 ประการคืออะไร ก็มีผู้ฟังซึ่งรู้เรื่องนี้อธิบายให้เพื่อน ฟัง แสดงให้เห็นว่าวิทยุมีบทบาทในการให้ข่าวสารจากภายนอกสังคมแล้วยังมีลักษณะของ การถ่ายทอดข่าวสาร 2 ทอดและเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำทางความคิดด้วย สอดคล้อง กับแบบจำลองการสื่อสารมวลชน 2 ทอด Katz และ Lazarsfeld (อ้างในสวณิตและ รวีวรรณ: 2528:96) ดังภาพ

แบบจำลองการสื่อสารมวลชนสองทอด

0 = ผู้นำความคิดเห็น

๑ = ปัจเจกบุคคลในการติดต่อเชิงสังคมกับผู้นำความคิดเห็น

รูปที่ 7 แบบจำลองการสื่อสารมวลชน 2 ทอด ของ Katz และ Lazarsfeld

3. วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ชาวบ้าน

ในบ้านวังเคียน วิทยุกระจายเสียงที่ชาวบ้านรับฟังได้ชัดเจน จึงเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านฟังเป็นประจำคือ สถานีวิทยุ กวส.2 จ.แพร่ ซึ่งมีนโยบายของสถานีคือ เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร บทความการบันเทิง และข่าวสารทางราชการ องค์กรต่างๆ ให้มวลชนได้ทราบทั่วถึงกันและยึดหลักการที่เกี่ยวกับการให้ความรู้เช่น

สนับสนุนกิจการเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ

ส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษา
ของไทย

ให้ความรู้ บันเทิง แก่ประชาชน โดยชอบด้วยวัฒนธรรม ขนบประเพณีและ
ศีลธรรม (ที่ มกวส.2 จ.แพร่)

จากนโยบายของทางสถานีจึงมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ชาวบ้าน เป็นหน้าที่
ประการหนึ่งของทางสถานี ความรู้ที่มีบทบาทในการให้แก่ชาวบ้าน จากเนื้อหา มี 2 ลักษณะ
คือ

ก. เป็นรายการให้ความรู้โดยตรง เช่น ข่าวพาณิชย์ ข่าวเกษตร ข่าวพัฒนาท้องถิ่น

ข. เป็นความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในรายการต่างๆ

รายการที่ให้ความรู้โดยตรงจะเป็นความรู้ในด้านต่างๆซึ่งหน่วยราชการต่าง ๆ
ให้ความร่วมมือส่งบทความหรืออัดเทปมาให้ เนื้อหาเป็นการให้ความรู้ตามหลักวิชาแล้วแต่
เจ้าของรายการจะจัดทำมา เช่น ข่าวพาณิชย์ จะแจ้งราคาพืชผลในท้องถิ่น แนะนำการซื้อ
ขาย การเสียภาษีอากร เป็นต้น หรือข่าวเกษตรกรก็จะแนะนำการใช้พันธุ์พืช การใช้
ยาปราบศัตรูพืชที่ถูกต้อง การทำปุ๋ย รวมทั้งความเคลื่อนไหวของการเกษตรใหม่ๆที่ทันสมัย
เป็นต้น ในรายการนี้จะมีบริการตอบจดหมายให้ความรู้แก่ผู้ฟังที่เขียนมาขอความรู้ด้วย

สำหรับความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในรายการต่างๆขึ้นกับผู้จัดรายการจะคัดเลือกข่าว
สารความรู้ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังมาออกอากาศในลักษณะเกร็ดความรู้ เช่น
การออกกำลังกาย การสาธารณสุขและอนามัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ที่ผู้จัดคัดเลือก
มาจากเอกสารต่างๆและออกอากาศค้นรายการเพลงและโฆษณา รูปแบบการเสนอเป็นกัน
เองกับผู้ฟัง ความมากน้อยของความรู้เช่นนี้ขึ้นกับจังหวะเวลาของผู้จัดรายการและความ
สนใจของผู้จัดรายการ จากการสัมภาษณ์ผู้จัดรายการของสถานีสรุปได้ว่าผู้จัดรายการเองมี
ความเข้าใจว่า การแทรกเกร็ดความรู้ลงในรายการของตนจะทำให้รายการเป็นที่น่าสนใจ
กว่าการจัดรายการเพลงธรรมดา

รายการภาคความรู้โดยตรงของทางสถานีเทียบกับรายการอื่น พบว่ามีภาคความรู้
โดยตรงร้อยละ 10.52 นอกจากนี้ยังมีเกร็ดความรู้แทรกอยู่ในรายการต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่ง

จากการสำรวจโดยแบบสอบถามพบว่า มีชาวบ้านที่คิดว่าตนได้รับความรู้จากการ
ฟังวิทยุมากคิดเป็นร้อยละ 37.6 และคิดว่าได้รับความรู้จากวิทยุปานกลาง คิดเป็นร้อยละ
44.0 เปรียบเทียบกับผู้ที่คิดว่าได้รับความรู้น้อยเพียงร้อยละ 16.4 และคิดว่าไม่ได้รับ
ความรู้เลย เพียงร้อยละ 1.6 แสดงว่าวิทยุมีบทบาทในการให้ความรู้จากความคิดของ

ชาวบ้านเองมาก ทั้ง ๆ ที่มีอัตราของรายการความรู้ โดยตรงที่ทางสถานีจัดไว้มีเพียง ร้อยละ 10.52 เท่านั้น

จากการสัมภาษณ์นายลม เตชะ อายุ 50 ปี อาชีพทำสวน สรุปความได้ว่าได้รับความรู้ในเรื่องทางการเกษตรใหม่ ๆ บางเรื่องได้นำมาทดลองใช้ บางเรื่องก็ทำให้ได้ความรู้และนำไปหาความรู้เพิ่มเติมเช่น การซักถามผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น

การติดตามรับฟังรายการภาคความรู้จากทางวิทยุ จากการสังเกตพบว่าชาวบ้านจะสนใจฟังความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของตน โดยเฉพาะชาวพาณิชย์ และชาวเกษตรกร รายการชาวพาณิชย์และชาวเกษตรกรจะมีเป็นประจำทุกวัน ชาวบ้านจะติดตามฟังเป็นประจำ ในเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับจะให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตร บางข่าวสารความรู้อย่างไม่ได้ยิน หรือทำมาก่อน ก็จะนำมาวิพากษ์วิจารณ์กัน เช่นการขุดบ่อเลี้ยงปลา ยังไม่มีการทำมาก่อนในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็สนใจฟังและนำมาพูดคุยกันถึงวิธีการเงินทุน และความเป็นไปได้ที่จะลองทำดูโดยความรู้ที่ได้จะถูกจดจำไว้ และคิดว่าเมื่อมีโอกาสก็จะทดลองทำดู บทบาทของวิทยุในการให้ความรู้นี้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้จากหลายๆทางของชาวบ้าน คือนอกจากจะเรียนรู้จากโรงเรียน จากการถ่ายทอดโดยสื่อบุคคลจากประสบการณ์ ฯลฯ แล้วชาวบ้านได้รับความรู้จากวิทยุด้วย

บทบาทการให้ความรู้ของวิทยุจึงเป็นการทำหน้าที่ตามทฤษฎีพันธกิจที่กำหนดให้การให้การศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชน

นายคำน้อย กันทะเรื่อน อายุ 61 ปี อาชีพทำนา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการให้ความรู้ของวิทยุว่า เมื่อก่อนความรู้ใหม่ๆจะได้รับจากการแนะนำของครู หรือกำนันผู้ใหญ่บ้านมาถ่ายทอดให้ฟัง และความรู้ในการทำนาบางอย่างก็ได้รับจากผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เมื่อมีรายการให้ความรู้ทางวิทยุ ก็ติดตามรับฟังเป็นประจำ ได้ความรู้ใหม่ๆมาใช้อยู่เสมอ บางครั้งก็เป็นการย่ำว่า สิ่งที่ทำอยู่ ผิดต้องแล้ว บางครั้งความรู้ที่ได้จากวิทยุก็ช่วยให้รู้ว่าวิธีการที่ใช้อยู่ไม่ถูกต้อง และมีใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพอย่างเดียว ความรู้อื่น ๆ ก็ได้จากวิทยุ เช่นการใช้ยาสำเร็จรูป ซึ่งแต่ก่อนเมื่อเจ็บป่วยก็ใช้ยานั้น ต่อมาได้ฟังวิทยุจึงรู้ว่ายาอะไรควรกินก่อนหรือหลังอาหาร เป็นเวลานานเท่าใดจึงควรกินยาได้ เคย

เห็นผู้อื่นกินยาทั้งเม็ดโดยไม่ต็มน้ำก็ทำข้าง เมื่อได้รู้จากวิทยุว่าต้องต็มน้ำมากๆ จึงต็มน้ำ
ทุกครั้งเมื่อกินยาตั้งแต่นั้นมา

นายแสน กันทะเรือน อายุ 55 ปี อาชีพทำนา ได้ให้ข้อมูลว่าการได้ความรู้จาก
การฟังวิทยุ เป็นสิ่งมีประโยชน์ ติดตามการฟังรายการความรู้เป็นประจำทั้งรายการที่
เป็นความรู้ และรายการอื่นๆ ที่มีการให้เกร็ดความรู้ต่างๆ ความรู้ที่ได้จากวิทยุนั้นเชื่อว่า
เป็นจริงเพราะวิทยุจัดรายการเพื่อให้ความรู้ โดยผู้มีความรู้เป็นผู้เขียนบทความมาออกอา
ภาศ ได้ช่วยให้รู้เรื่องต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งความรู้ที่ตรงกับอาชีพของตนเอง และความรู้อื่นๆ
นอกเหนือไปจากเรื่องต่างๆในท้องถิ่นที่รู้อยู่แล้ว เช่น รู้ว่าการกินอาหารไม่เป็นเวลาทำให้
เป็นโรคกระเพาะอาหารได้ รู้วิธีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ถ้าไม่มีรายการให้ความรู้ก็คงจะ
ไม่ได้รู้อะไรอีกมาก

จากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 รายในบทบาทในการให้ความรู้ของวิทยุพบว่า
วิทยุมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ชาวบ้านและเป็นรายการที่ชาวบ้านให้ความสนใจและได้
ประโยชน์จากความรู้นั้น สอดคล้องกับคำตอบที่ได้จากการสำรวจโดยแบบสอบถามและการ
สังเกต วิทยุจึงทำหน้าที่ตามพันธกิจของสื่อมวลชน และมีบทบาทหน้าที่ตามทฤษฎีพันธกิจ ใน
ข้อให้การศึกษแก่ผู้รับสาร เป็นบทบาทที่ให้ทั้งผลโดยทันทีที่ชาวบ้านนำไปปฏิบัติตามและผล
ระยะยาวที่ชาวบ้านได้สะสมความรู้ไว้ ทำให้รู้มากขึ้นและมีความต้องการที่นำความรู้นั้นไป
ใช้เมื่อมีความต้องการ

บทบาทในการให้ความรู้ นั้น วิทยุมีบทบาทในเชิงโน้มน้าวใจอย่างมีประสิทธิภาพ
ด้วยการให้ความรู้ใหม่ๆที่คัดเลือกแล้วว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารในฐานะเป็นปัจเจก
บุคคล หรือ บุรณาการผู้รับสารให้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเชิงจิตวิทยาในปัจเจกบุคคล จน
คาดว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ คือเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารให้นำความรู้ใหม่นั้นไปใช้เปลี่ยน
พฤติกรรมในการบริโภคของผู้รับสาร โดยบทบาทหน้าที่วิทยุได้รู้ในหน้าที่ที่จะทำการดังกล่าว
การจัดความรู้ หรือเกร็ดความรู้ในรายการวิทยุตั้งอยู่บนเจตนาจะให้ผู้ฟังได้เปลี่ยนพฤติกรรม
ไปในทางที่ดีขึ้น ตามมาตรฐานที่วิทยุกำหนดและในบ้านวังเคียนจากการสังเกตและสัมภาษณ์
รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเหลี่ยม พบว่าเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมในหลายประการ

เช่น การเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร การไถ่ยา การโภชนาการ ซึ่งอธิบายได้ตามแบบจำลองของ Defleur ในแบบจำลองจิตวิทยาพลวัตตงภาพ (Defleur อ้างใน สวณิต : รวีวรรณ : 2528:83)

รูปที่ 8 แบบจำลองจิตวิทยาพลวัตของ Defleur

4. วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทในการชักจูงโน้มน้าวใจให้ชาวบ้านเชื่อถือทางการเมือง

วิทยุมีบทบาทในการชักจูงโน้มน้าวใจ โดยภารกิจหลักของสถานีวิทยุที่เป็นของทางราชการคือการโน้มน้าวชักจูงใจผู้ฟังโดยตรง โดยเฉพาะในด้านการเมืองและความมั่นคง เช่น นโยบายหลักของทางสถานีคือ

1. ส่งเสริมนโยบายและประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ
2. ส่งเสริมให้ประชาชนให้มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
4. เชิญชวนให้ประชาชนตอบโต้และต่อต้านศัตรู ลัทธิที่เป็นภัยต่อชาติ
5. เป็นสื่อมวลชนสำหรับสื่อข่าวทั่วไป จากรัฐบาลไปสู่ประชาชน เพื่อให้เกิด

ความเข้าใจอันดี และถูกต้องโดยรวดเร็ว

วิทยุมีบทบาทที่ต้องสนองนโยบายด้วยการโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ฟังเป็นไปตาม

นโยบายที่กำหนด มีการกำหนดให้ถ่ายทอดรายการสยามานุสติ เวลา 06.45-07.00 น. จากวิทยุกองพล 1 รักษาพระองค์ ถ่ายทอดรายการได้ร่วมธงไทยจากกองทัพภาคที่ 3 ถ่ายทอดรายการเพื่อแผ่นดินไทยและรายการบ้านเมืองของเราจากกอ.รมน. เป็นต้น เนื้อหาของรายการดังกล่าว เป็นการให้ข่าวสารทางการเมืองและความมั่นคง โดยมีเจตนาโดยตรงที่จะโน้มน้าวชักจูงผู้ฟังให้เห็นชอบกับรัฐ ตามที่ต้องการ อาจแบ่งเนื้อหาเป็นประเด็นคือ

1. ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โน้มน้าวชักจูงให้เกิดความเคารพ เลื่อมใส และเสียสละ
2. เรียกร้องให้ร่วมมือกับรัฐในภารกิจต่างๆ โน้มน้าวให้เกิดความยินยอมที่จะให้ความร่วมมือ
3. โน้มน้าวชักจูงใจทางการเมือง ปลุกฝังระบบการปกครองให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธา เชื่อถือ
4. โน้มน้าวชักจูงใจในการพัฒนาประเทศ โดยชี้ให้เห็นถึง ผลดีที่ผู้ฟังจะได้รับ เนื้อหาดังกล่าวทางสถานีมิได้ผลิตรายการเอง แต่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางถ่ายทอดเป็นกลไก เครื่องมือของรัฐในการโน้มน้าวชักจูงจิตใจประชาชน

จากการสังเกตและการมีส่วนร่วมในการรับฟังรายการดังกล่าวพบว่า ชาวบ้านวังเคียนให้ความสนใจรายนี้มากและรับฟังเป็นประจำ เมื่อสำรวจเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 56 เมื่อรับฟังจะแสดงการเห็นพ้องกับเรื่องที่ได้ฟัง ยกตัวอย่างเช่น การโน้มน้าวชักจูงใจให้ประชาชนร่วมมือในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือการทำหมู่บ้านให้ปลอดอบายมุข ชาวบ้านวังเคียนมีความเห็นพ้องด้วย เมื่อมีการประกวดหมู่บ้าน ชาวบ้านวังเคียนก็ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเข้าประกวด วิทยุมีบทบาทโน้มน้าวชักจูงนำทางและพื้นฐานความเข้าใจในโครงการดังกล่าว จึงมีบทบาทโน้มน้าวชักจูงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับการรณรงค์โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นสื่อบุคคล เมื่อมีการประชุมชี้แจงการประกวดหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชาวบ้านวังเคียนได้รับการโน้มน้าวชักจูงจากวิทยุมาก่อนแล้ว จึงเห็นพ้องและเข้าร่วมจนในปีนั้นหมู่บ้านได้รับรางวัลระดับจังหวัด

นายคำน้อย กันทะเรือน อายุ 61 ปี อาชีพทำนา ให้สัมภาษณ์สรุปความว่า มีความเชื่อถือวิทยุว่าการเรียกร่องเข็ญชวนของทางการโดยวิทยุนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้องและมีประโยชน์ต่อตนเองและหมู่บ้าน จึงให้ความร่วมมือเป็นประจำ การฟังรายการเช่น บ้านเมืองของเราหรือสยามมานุสติ ทำให้เกิดความเข้าใจในการเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ และมีความรักเคารพศรัทธาในสถาบันของชาติ เห็นว่ารายการดังกล่าวมีประโยชน์มาก เพราะทำให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน ช่วยให้ประเทศชาติเจริญขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน

นายแสน กันทะเรือน อายุ 55 ปี อาชีพทำนา ให้สัมภาษณ์สรุปความว่า ได้ฟังวิทยุเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองมาก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเข้ามาประชุมในหมู่บ้าน ตนเองมีความเห็นว่าศีลธรรมต่าง ๆ ถูกกละเลยมกกว่าสมัยก่อน เมื่อได้ฟังวิทยุโครงการนี้ก็เกิดความเชื่อถือ เห็นว่าจะเป็นที่ทางช่วยพัฒนาหมู่บ้านได้จริงรายการของวิทยุเช่นสยามมานุสติ ได้ร่วมของไทยชอบฟังมากมีโอกาสนจะเปิดฟังเสมอ เห็นว่าเป็นรายการมีประโยชน์การฟังวิทยุทำให้อยินดีเข้าร่วมโครงการเพื่อส่วนรวม มีความเชื่อถือและยึดมั่นในชาติศาสนารวมหากษัตริย์และการปกครองแบบประชาธิปไตย การได้ฟังบ่อย ๆ ทำให้เข้าใจยิ่งขึ้น มีความเชื่อถือมากขึ้น ถ้าไม่มีวิทยุก็คงมีโอกาสน้อยที่จะรู้และเข้าใจเรื่องเหล่านี้

นายพรรลก ลากคำ อายุ 42 ปี อาชีพทำนา และเป็นผู้ใหญ่บ้านวังเคียนให้สัมภาษณ์ว่าเมื่อก่อนก็เปิดวิทยุฟังเพลงเป็นส่วนมาก ต่อมาได้ฟังวิทยุให้ความรู้ชี้้นำต่าง ๆ จึงเห็นว่าการฟังวิทยุมีประโยชน์มาก โดยเฉพาะการพัฒนาหมู่บ้านและการพัฒนาอาชีพของประชาชน สนใจฟังรายการสยามมานุสติและเพื่อแผ่นดินไทยมาก รับฟังเป็นประจำ เชื่อถือในข่าวสารจากวิทยุว่าเป็นข่าวสารที่ถูกต้อง ควรแก่การเชื่อถือ นำเอาข่าวสารจากรายการดังกล่าวมาพูดกับลูกบ้านเสมอชาวบ้านในหมู่บ้านของตนก็ชอบฟังและมีความเชื่อถือวิทยุมากทำให้รู้อะไรใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านของตน วิทยุช่วยให้อธิบายชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านของตน วิทยุช่วยให้อธิบายชักชวนชาวบ้านให้ความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เพราะชาวบ้านได้รู้ และเข้าใจจากการฟังวิทยุมาก่อนแล้ว การพัฒนาหมู่บ้านและประเทศนั้นต้องทำตามนโยบายอยู่แล้ว แต่ได้รับความร่วมมือมาก จนสำเร็จได้รับรางวัล

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านวิเคราะห์ได้ว่าวิทยุมีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจแก่ชาวบ้านวังเคียน และจากการสำรวจความเชื่อถือของชาวบ้านที่มีต่อวิทยุ แยกตามระดับการศึกษา ทุกระดับการศึกษาให้ความเชื่อถือมาก สูงถึงร้อยละ 64 สรุปว่าในบ้านวังเคียนวิทยุมีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจให้เกิดความเชื่อถือแก่ชาวบ้านสูง บทบาทของวิทยุในการโน้มน้าวชักจูงใจจึงเป็นไปตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการโน้มน้าวชักจูงใจ

จากข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามการสัมภาษณ์และการสังเกต ได้ข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ชาวบ้านวังเคียนให้ความเชื่อถือข่าวสารจากการฟังวิทยุและมีความยินยอมพร้อมใจที่จะให้ความร่วมมือ ที่ปรากฏการณ์เป็นรูปธรรมคือการให้การร่วมมือในโครงการพัฒนาและประกวดหมู่บ้าน ซึ่งบ้านวังเคียนประสบความสำเร็จในการประกวดหมู่บ้านบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจของวิทยุเป็นบทบาทที่นำทางในการสร้างความเชื่อถือให้แก่กระบวนการพัฒนาโดยสื่อบุคคล ดังปรากฏว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ได้เข้ามาชักชวนให้ร่วมการประกวดหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงมีความสนใจอยู่ก่อนแล้ว แต่บทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจของวิทยุก็ไม่ได้เป็นสื่อเดียวที่โน้มน้าวชักจูงใจชาวบ้าน มีสื่ออื่นเช่นสื่อบุคคลก็มีส่วนมีบทบาทอยู่ด้วยเช่นกัน

ในทฤษฎีการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับความเชื่อถือของแหล่งข่าวสารนั้น ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวสารที่ผู้รับสารจะเชื่อถือ 3 ประการคือ

1. ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)
2. ความเชี่ยวชาญสามารถ (Expertness)
3. ความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง (Dynamism)

(พีระ : 2528 : 629)

ลักษณะความน่าเชื่อถือตามทฤษฎีทั้ง 3 ประการนี้ มีอยู่ในวิทยุที่ชาวบ้านรับฟังอยู่ ความน่าไว้วางใจเกิดขึ้นเพราะวิทยุเป็นประกาศของทางการที่ชาวบ้านเชื่อฟัง และเชื่อถือได้ว่าเป็นเรื่องจริง การโน้มน้าวชักจูงที่วิทยุมีบทบาทก็ทำให้ชาวบ้านถูกโน้มน้าวชักจูงได้ เพราะมีความไว้วางใจ ความเชี่ยวชาญสามารถของวิทยุประกอบด้วยรายการที่ผลิตมา

อย่างดีมีเนื้อหาสาระและใช้ถ้อยคำโน้มน้าวชักจูงอย่างชำนาญ สามารถจูงใจชาวบ้านได้ การโน้มน้าวชักจูงโดยผู้ประกาศของทางสถานีที่ใช้ภาษาท้องถิ่น ทำให้มีลักษณะน่าไว้วางใจ เป็นกันเองมีความเชื่อถือไม่ระแวงสงสัย และความคล่องแคล่วของผู้ประกาศ หรือรายการ ที่ผลิตมาอย่างดีมีผลให้ชาวบ้านถูกโน้มน้าวชักจูงใจและให้ความเชื่อถือเป็นบทบาทของวิทยุที่มี ต่อตนเอง

5. วิทยุมีบทบาทชักจูงใจให้ชาวบ้านซื้อสินค้าตามคำโฆษณา

การโฆษณาสินค้าและบริการธุรกิจวิทยุที่ชาวบ้านวังเดียนฟังอยู่นั้นมีการโฆษณา

2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดสเปคโฆษณาช่วงค้นรายการ เมื่อรายการหนึ่งจบแล้วก่อนที่จะเริ่ม รายการต่อไปจะมีช่วงเวลาค้นรายการอยู่ประมาณ 3 นาที ทางสถานีจะเปิดสเปคโฆษณา สินค้าที่ซื้อเวลาสถานีไว้ สินค้าที่โฆษณาเป็นเครื่องอุปโภค บริโภค ยาสำเร็จรูป หรือ บริการธุรกิจโฆษณาสิ่งจอบบ้านจัดสรร แนะนำร้านค้าในจังหวัดว่าจำหน่ายสินค้าใดในร้าน เป็นต้น

2. การโฆษณาในรายการซึ่งเจ้าของสินค้าเป็นผู้อุปถัมภ์รายการ และจ้างผู้จัด รายการดำเนินรายการให้ ผู้จัดรายการจะพูดคุยกับผู้ฟัง พร้อมกับโฆษณาสินค้าบรรยาย สรรพคุณสินค้า และเชิญชวนชักจูงให้ผู้ฟังซื้อสินค้านั้น แล้วเปิดเพลงสลับ เมื่อเพลงจบก็จะ พูดคุยกับผู้ฟังสอดแทรกการโฆษณาสินค้าอีกครั้งสลับกันไปจนหมดเวลาที่เช่าไว้

ลักษณะในการนำเสนอการโฆษณาแบบค้นรายการนั้นเป็นการโน้มน้าวชักจูงโดยตรง โดยใช้สเปคซึ่งทำเป็นเทปไว้ มีทั้งผลิตเองในจังหวัดแพร่ และเทปที่ส่งมาจากบริษัทที่ กรุงเทพฯ ใช้เวลา สเปคตละ 15-30 วินาที สเปคตจะเริ่มต้นด้วยเพลงที่มีเสียงดังและ ทำนองเร้าใจ จากนั้นจึงเป็นเสียงพูดที่มีการใช้น้ำเสียงเน้นหนักเบา ย้ำคำเดิมหลาย ๆ ครั้งหรือเปิดเสียงเป็นเสียงก้อง ถ้อยคำที่ใช้จะเรียบเรียงมาอย่างกระชับใช้ถ้อยคำที่ กระตุ้นผู้ฟังให้เกิดความสนใจ เชิญชวนโน้มน้าวให้ซื้อสินค้าของตน การพูดจะพูดอย่างรวดเร็ว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอย่างมากที่สุดในเวลาจำกัด ขณะพูดจะเปิดเสียงเพลงสลับเป็น บางครั้งลงท้ายด้วยเพลงจบสเปคต ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาโฆษณาสินค้าแบบนี้ จะมี

ทุกครั้งเมื่อจบรายการหนึ่งลงไปแล้ว สล็อตค้นรายการอีกชนิดหนึ่งคือการบริการทางธุรกิจ ซึ่งจะเป็นบริษัทห้างร้านสถานบริการต่าง ๆ ในจังหวัดแพร่ที่ต้องการโฆษณาธุรกิจของตน สล็อตเช่นนี้จัดทำได้เองในจังหวัดแพร่ และบางครั้งทางสถานีก็รับทำให้ เนื้อหาในการ นำเสนอก็เป็นการโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้ฟังสนใจที่จะซื้อสินค้าหรือบริการ นอกจากเปิดสล็อต แล้วบางครั้งก็ใช้ผู้ประกาศประกาศโฆษณาเช่น ในการโฆษณาภาพยนตร์ เรื่องใดฉายที่โรง ใดในโปรแกรมนี้ ประกาศขายแลกเปลี่ยนรถจักรยานยนต์ ประกาศรับซื้อขายทองรูปพรรณ ฯลฯ

การโฆษณาอีกประเภทคือการโฆษณาในรายการ วิธีนี้ทางสถานีจะขายเวลาให้กับ นักจัดรายการผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นเจ้าหน้าที่ในสถานีนั้นเอง ในกรณีนี้จะได้รับส่วน ผลิตพิเศษ แล้วนักจัดรายการผู้นั้นจะทำธุรกิจหาผู้อุปถัมภ์รายการเอาเอง โดยหาผู้อุปถัมภ์ จากห้างร้านบริษัทต่าง ๆ หรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าหรือสถานบริการในจังหวัดในรายการ หนึ่ง ๆ จึงมักจะมีผู้อุปถัมภ์รายการหลายรายด้วยกัน ในอัตราเวลาของรายการ 30 นาที จะมีผู้อุปถัมภ์รายการ 5 รายขึ้นไป

รูปแบบของการจัดรายการเพลงจะเป็นดังนี้

1. สล็อตโฆษณา --> เพลงประจำรายการ --> พุด --> เปิดเพลง 2 เพลง --> พุดโฆษณา เปิดเพลง 2 เพลง --> พุดโฆษณา --> เปิดเพลง 1 เพลง --> สล็อตโฆษณา --> เพลงปิดประจำรายการ

2. สล็อตโฆษณา --> เพลงประจำรายการ --> พุด --> เปิดเพลง 1 เพลง --> พุด เปิดเพลง 1 เพลง --> พุดโฆษณา --> เพลง 1 เพลง --> พุด เพลง 1 เพลง --> พุดโฆษณา เปิดเพลง 1 เพลง --> พุดโฆษณา --> เพลงปิดประจำรายการ

รูปแบบดังกล่าวจะเริ่มด้วยการเปิดสล็อตโฆษณาและเพลงประจำรายการ ซึ่งแต่ ละรายการจะมีเพลงเฉพาะเป็นของตน จากนั้นผู้จัดรายการจะพุดคุยกับผู้ฟังในเรื่องต่าง ๆ

การเปิดเพลงมีทั้งเปิดครึ่งละ 1 เพลง สลับกับการพูด และเปิดเพลงครึ่งละ 2 เพลง การพูดนอกจากจะพูดคุยหรือตอบจดหมายขอเพลงแล้ว ผู้จัดการรายการจะสอดแทรกการโฆษณาให้แก่ผู้อุปถัมภ์รายการทุกครั้ง ผู้จัดการรายการต้องการสนองตอบแก่ผู้อุปถัมภ์รายการให้มากที่สุด ใช้คำพูดชี้แนะโน้มน้าวชักจูงผู้ฟัง ให้สนใจและเห็นชอบกับสินค้าและบริการที่โฆษณา และขึ้นกับทักษะความสามารถในการโน้มน้าวชักจูงใจผู้ฟังของผู้จัดการรายการแต่ละคน การใช้คำพูดจะใช้คำพูดเป็นกันเอง บางรายการใช้ภาษาท้องถิ่น มีการพูดกับผู้ฟังทำนองให้ความใกล้ชิดสนิทสนม เรียกผู้ฟังเป็นญาติ เช่น พี่ ป้า น้า อา น้อง ๆ มีการพูดหยอกเย้ากับผู้ฟังผสมกับการหัวเราะของผู้จัดการรายการ รูปแบบการจัดเช่นนี้จะสลับกับการแทรกการพูดโฆษณา สินค้าและบริการเป็นระยะ ๆ และเฉพาะเจาะจงในการชักชวนโดยตรงให้ใช้สินค้าหรือบริการ จะจัดการรายการไปในลักษณะนี้จนหมดเวลา เมื่อหมดเวลาทางสถานีจะตัดรายการทันที แม้เพลงสุดท้ายจะยังไม่จบหรือเพลงปิดรายการ หรือสล็อตโฆษณายังไม่จบ ก็จะตัดรายการไปแล้วทางสถานีจะต่อด้วยสล็อตโฆษณาค้นรายการทันที ในบางครั้งผู้จัดการรายการจึงต้องรีบพูดอย่างรวดเร็วในตอนท้าย ๆ ของรายการเมื่อใกล้จะหมดเวลา

ข้อมูลรายการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้จัดการรายการของสถานีสรุปความได้ว่า การโฆษณาทางวิทยุมีส่วนสำคัญในการชักจูงใจผู้ฟังให้สนใจซื้อสินค้าและบริการตามที่โฆษณาในรายการ ทำให้ผู้ฟังได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง เป็นการให้ผู้ฟังรู้จักและจดจำชื่อสินค้าหรือสถานประกอบการ สำหรับสินค้าที่มีวางขายอยู่โดยทั่วไป การโฆษณาอาจจะเป็นการย้ำความจำเกี่ยวกับสินค้าแก่ผู้ฟังอยู่เสมอ ๆ และสินค้าใหม่หรือสถานประกอบการบางแห่งซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้ฟัง เมื่อโฆษณาไปแล้วผู้ฟังจะรู้จักและเมื่อเกิดความจำเป็น หรือมีความต้องการก็จะมาติดต่อตามที่โฆษณาได้ให้ข่าวสารข้อมูลไว้ การโฆษณาสถานประกอบการนั้นมามากพอ ๆ กับการโฆษณาสินค้าและสถานประกอบการเช่นร้านค้าต่าง ๆ มีอยู่มากในตลาดในจังหวัด ผู้ฟังที่เป็นชาวชนบทอยู่นอกจังหวัดมักไม่รู้จักร้านค้าเหล่านี้สถานประกอบการจึง เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์รายการเพื่อให้ประชาชนรู้จักสถานประกอบการของตนว่าอยู่ที่ใด จำหน่ายสินค้าหรือรับบริการอะไร ผู้จัดการรายการมีความมุ่งหวังให้ข่าวสารเหล่านี้ และจะเน้นย้ำอยู่เสมอในรายการ เพื่อให้ผู้ฟัง

ได้รู้จักมาก ๆ และจะใช้คำพูดโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้ฟังมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ในสินค้าและบริการที่เป็นผู้อุปถัมภ์รายการของตน ได้เคยทราบจากผู้อุปถัมภ์รายการว่ามีลูกค้าเข้าไปซื้อสินค้าและใช้บริการ หรือเข้าไปสอบถามเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่สถานประกอบการนั้น ๆ ทำให้ทราบว่า การโฆษณาในรายการของตนได้ผล มีผู้ฟังได้ฟังและทำตามการโฆษณาชักชวนของตน ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย เพราะชาวบ้านนั้นเมื่อเข้ามาในจังหวัด มักจะไม่ว่าจะหาซื้อสินค้าหรือบริการที่ต้องการได้ที่ใด เมื่อได้รับข่าวสารจากการโฆษณาก็ทำให้ไปถูกที่ หรือได้รู้จักร้านค้าหรือสถานบริการหลายที่ มีโอกาสจะเลือกได้ตามความพอใจ และสำหรับฝ่ายสถานประกอบการก็ได้รับประโยชน์ที่มีลูกค้ามาติดต่อธุรกิจด้วยสำหรับผู้จัดรายการเองก็ได้รับประโยชน์ที่ผู้อุปถัมภ์รายการมีความพอใจและรับเป็นผู้อุปถัมภ์รายการต่อไป เห็นว่าการโฆษณานั้นเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านมาก เพราะในชนบทขาดข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ จึงไม่ใช่เป็นประโยชน์ของผู้อุปถัมภ์รายการเพียงอย่างเดียว และเชื่อว่าการโฆษณามีบทบาทโน้มน้าวชักจูงผู้ฟังได้ในระดับหนึ่งและไม่เชื่อว่าการโฆษณาทางวิทยุของตนเองเป็นปัจจัยเดียวเท่านั้น ในการโน้มน้าวชักจูงใจในการซื้อสินค้าหรือบริการ เข้าใจว่ามีปัจจัยอื่น ๆ อีกเช่น เพื่อนบ้านแนะนำ หรือการติดต่อกันเอง โดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย แต่ก็เห็นว่าวิทยุก็มีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจในการซื้อสินค้าและบริการเช่นกัน

จากการสำรวจโดยแบบสอบถาม เกี่ยวกับการซื้อสินค้าและบริการของชาวบ้านวังเคียนว่าซื้อสินค้าหรือใช้บริการตามการโฆษณาที่ได้ฟังจากทางวิทยุมากน้อยเพียงใด

พบว่าชาวบ้านซื้อสินค้าหรือใช้บริการเป็นเพราะ ได้ฟังการโฆษณา

จากทางวิทยุมาก และมากที่สุดร้อยละ 51.2 ซึ่งเท่ากับว่าครึ่งหนึ่งของครอบครัวในหมู่บ้านวังเคียน ซื้อสินค้าและใช้บริการเพราะบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจ จากการโฆษณาทางวิทยุ แสดงว่าวิทยุมีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจในการโฆษณาต่อชาวบ้านวังเคียนและสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้จัดรายการที่ว่า วิทยุไม่ใช่เป็นปัจจัยเดียวที่มีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจในการซื้อสินค้า แต่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทอยู่

เมื่อแยกสำรวจตามระดับการศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่าง จากผู้มีการศึกษาระดับ

มัธยม ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา ต่อคำถามที่ว่า การซื้อสินค้าและบริการนั้น เป็นเพราะการฟังการโฆษณาทางวิทยุมากน้อยเพียงใด ผู้มีการศึกษาระดับมัธยมซื้อสินค้าและบริการจากการฟังโฆษณาทางวิทยุ ร้อยละ 40 ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซื้อสินค้าจากการฟังโฆษณาทางวิทยุ ร้อยละ 56.6 ผู้มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ซื้อสินค้าจากการฟังโฆษณาทางวิทยุ ร้อยละ 51.6 แสดงว่าระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าจากการฟังการโฆษณาทางวิทยุ แตกต่างกันไม่มากนัก ชาวบ้านวังเคียนที่มีการศึกษาต่างระดับการมีทิศทางโน้มเอียงในการซื้อสินค้า เพราะการฟังจากรายการวิทยุไปในทางเดียวกัน และเมื่อคิดรวมทุกระดับการศึกษาแล้วจะเห็นว่าผู้ที่ซื้อสินค้าจากการฟังการโฆษณาทางวิทยุ จะได้ผลใกล้เคียงกันมาก เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าวิทยุมีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจให้ซื้อสินค้าเพราะการโฆษณา

นางรัตนกานต์ ปันตุน อายุ 24 ปี อาชีพค้าขาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการโฆษณาทางวิทยุ สรุปว่า ในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อนำมาขายในร้านนั้น ได้รับการแนะนำจากผู้จัดจำหน่ายในอำเภอว่าสินค้าอะไรควรจะซื้อไปขาย โดยเฉพาะเครื่องอุปโภคบริโภคเช่น ยาสีฟัน สบู่ อาหารกระป๋อง ยาสำเร็จรูป และเมื่อได้ฟังวิทยุก็ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าใหม่ๆ ก็เกิดความสนใจในสินค้านั้นว่าน่าจะลองซื้อมาขายในร้านของตนบ้าง การฟังวิทยุรับฟังเป็นประจำทุกวัน ส่วนมากไม่ได้ไปที่อื่นมักจะขายของอยู่ที่ร้าน นอกจากเดินทางไปส่งสินค้าในอำเภอ หรือไปทำธุรกิจในจังหวัด จึงใช้วิทยุเป็นสื่อในการรับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้านั้นใหม่ คำกล่าวโฆษณาโน้มน้าวชักจูงใจจากผู้จัดรายการที่รับฟังเป็นประจำนั้นมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอีกทางหนึ่ง นอกไปจากการแนะนำของผู้แทนจำหน่าย บางครั้งเมื่อสนใจสินค้าบางอย่างก็จะไปสอบถามจากผู้แทนจำหน่ายว่ามีสินค้าดังกล่าวหรือไม่ สินค้าที่นำมาขายโดยใช้ข่าวสารจากวิทยุหลายรายการที่ขายได้ดี ทำให้มีความเชื่อและคล้อยตามการโฆษณาทางวิทยุ สินค้าบางอย่างไม่มาขายในร้านของตนก็มีลูกค้ามาขอซื้อและได้ทราบว่าคุณค่าต้องการซื้อสินค้านั้น ๆ เพราะได้ฟังจากการโฆษณาทางวิทยุจึงต้องการซื้อ ยกตัวอย่างเช่น ยานิวเียน ซึ่งเป็นยาน้ำบรรจุขวดที่โฆษณาทางวิทยุว่าเป็นยารักษาโรคกระเพาะอาหาร ก็มีลูกค้ามาถามขอซื้อเป็นต้น

จากข้อมูลนี้ทำให้เห็นว่าการโฆษณาสินค้าและบริการทางวิทยุเป็นที่น่าสนใจของชาวบ้านวังเคียน และได้อาศัยประโยชน์จากการฟังโฆษณานั้น ๆ ด้วย

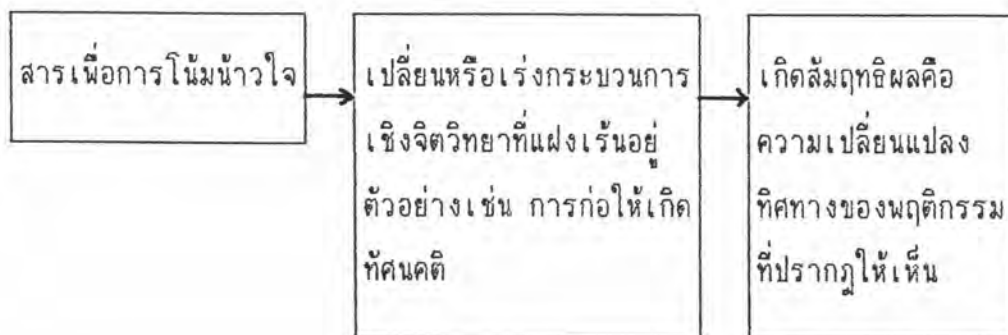
น.ส.อรวรรณ จันทรแก้ว อายุ 15 ปี ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ชอบฟังวิทยุมาก และฟังเป็นประจำ สนใจรายการเพลงต่าง ๆ การเลือกซื้อสินค้าใช้ วิทยุมีส่วนในการช่วยตัดสินใจนอกไปจากคำแนะนำของเพื่อน ๆ และเลียนแบบจากการเห็นผู้อื่นใช้สินค้านั้น ๆ อยู่ มีความรู้ประโยชน์ว่าการฟังโฆษณาทางวิทยุทำให้รู้จักสินค้าต่าง ๆ มากขึ้น เมื่อรู้จักแล้วเมื่อพบเห็นก็จำได้และจะใช้นำมาประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อถ้าสินค้านั้นไม่มีขายในหมู่บ้าน เมื่อจำเป็นต้องใช้ก็จะไปหาซื้อที่ตลาดในอำเภอหรือจังหวัด การฟังผู้จัดรายการโฆษณาชักชวนให้ซื้อสินค้าหรือให้ข่าวสารเกี่ยวกับร้านค้าต่าง ๆ ว่ามีสินค้าและบริการอะไรขายบ้างในจังหวัด และได้เคยใช้ประโยชน์จากการชักชวนแนะนำหลายครั้ง เช่น การซื้อเสื้อผ้าในจังหวัดและได้เคยใช้ประโยชน์จากการชักชวนแนะนำหลายครั้ง เช่น การซื้อเสื้อผ้าในจังหวัดมีร้านขายหลายร้านไม่ทราบจะซื้อที่ร้านใดดี ได้อาศัยคำชักชวนจากการโฆษณาทางวิทยุ ช่วยในการเลือกร้านที่จะซื้อ เห็นว่าในหมู่บ้านของตนนั้นมีสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด ทำให้ไม่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ การฟังการโฆษณาทางวิทยุทำให้รู้มากขึ้น และเห็นว่าเป็นของจำเป็นที่จะติดตามรายการที่มีการโฆษณาโดยผู้จัดรายการให้การชักชวนแนะนำส่วนการฟังโฆษณาจากสปอตโฆษณานั้นไม่ค่อยสนใจแต่ก็ได้ยินเป็นประจำ จนบางครั้งจำซื้อสินค้าได้

นางเสาร์ แปลงน้อย อายุ 71 ปี เป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้านได้อยู่ในหมู่บ้านมาตั้งแต่ก่อนที่จะมีวิทยุรับฟังได้ในหมู่บ้านให้ข้อมูลเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าว่า แต่ก่อนหน้าสินค้านี้มีไม่มากนัก เครื่องอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ก็จัดหาจัดทำกันตัวเอง สินค้าแปลกใหม่ที่ผลิตมาจากที่อื่นจะมีนาน ๆ ครั้ง โดยมีพ่อค้าเร่นำมาขายในหมู่บ้าน ต่อมาหมู่บ้านเจริญขึ้นมีทางไปถึงอำเภอและสถานีรถไฟก็มีสินค้าเข้ามาขายมากขึ้นในหมู่บ้านจนมีร้านค้าเกิดขึ้น คนในหมู่บ้านออกไปซื้อสินค้าในอำเภอและจังหวัดมากขึ้น มีการนำสินค้าใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในหมู่บ้าน เมื่อมีวิทยุฟังในหมู่บ้าน ก็ได้ยินการโฆษณาสินค้าแปลก ๆ ใหม่ ๆ มากขึ้น สินค้าบางอย่างที่เคยใช้หรือทำใช้เองก็หมดไปเช่นการทอผ้า และการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร

พื้นบ้าน เกิดความจำเป็นที่จะต้องซื้อสินค้ามาใช้ สินค้าบางอย่างไม่เคยใช้มาก่อนเลย เช่น ยาเส้น ก็ต้องใช้เพราะลูกหลานนำมาให้ใช้ สำหรับการฟังโฆษณาทางวิทยุ นั้น ได้ฟังเป็นประจำ การพูดชักชวนแนะนำให้ซื้อสินค้าโดย ผู้จัดการรายการนั้นเห็นว่าน่าเชื่อถือเพราะผู้จัดการรายการจะบอกเล่าเกี่ยวกับสินค้าต่าง ๆ ทำให้รู้ว่าสมัยนี้มีสินค้ามากมาย ได้เคยใช้ประโยชน์จากการฟังโฆษณามาให้ เช่น ยารักษาโรคและอาหารกระป๋อง ซึ่งบางครั้งไม่มีลูกหลานอยู่จะได้รักษาตนเองหรือทำอาหารรับประทานเองได้

จากข้อมูลทั้งจากผู้จัดการรายการและชาวบ้านทำให้เห็นได้ว่าการโฆษณาสินค้าทางวิทยุ นั้น ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากข่าวสารการโฆษณาทางวิทยุ ในหมู่บ้านต้องการข้อมูลข่าวสารจากการซื้อสินค้าและบริการ โดยการฟังวิทยุ ทำให้เกิดการถูกโน้มน้าวชักจูงให้ซื้อสินค้าและบริการตามการโฆษณา และวิธีการที่ชาวบ้าน ถูกโน้มน้าวชักจูงใจมากที่สุดคือการโฆษณาโดยใช้ผู้จัดการรายการ ทำการโฆษณาแทรกในรายการเพลงต่าง ๆ ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีเชิงสิ่งเร้าตอบสนอง ซึ่งมีพื้นฐานบนข้อสมมุติที่ว่า สารถูกเตรียมและแพร่กระจายไปในวิธีที่เป็นระบบ และสารเหล่านั้นได้ถูกเตรียมขึ้นเพื่อเรียกความสนใจจากปัจเจกบุคคลจำนวนมาก และมีแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนว่าอาจนำไปใช้ในการรณรงค์เพื่อปลุกกระตือรือร้นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น นักโฆษณาในกรณีนี้ผู้จัดการรายการ และโฆษณาสินค้าทางวิทยุที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟังอยู่ ผู้ส่งสารคือผู้จัดการรายการก็มีเจตนาโดยตรงที่จะเร่งเร้ากระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดการตอบสนองคือการสนใจซื้อสินค้าและบริการสำหรับชาวบ้านซึ่งเป็นผู้รับสารโดยที่มีพฤติกรรมเปิดวิทยุฟังตลอดวันและจากการสำรวจการรับสารของชาวบ้านหมู่บ้านนี้ ก็พบว่ามีการฟังวิทยุเป็นประจำให้ความสนใจติดตามฟังรายการต่าง ๆ ทางวิทยุโดยเฉพาะรายการเพลง ซึ่งรายการต่าง ๆ จะมีการโฆษณาควบคู่ไปด้วยเสมอ เท่ากับว่าผู้ฟังได้ถูกเร่งรัดกระตุ้น อยู่อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจึงเกิดพฤติกรรมคล้อยตามตอบสนองการโน้มน้าวใจ จากการโฆษณานั้น ๆ ทฤษฎีสิ่งเร้าและตอบสนองยังถูกใช้มากในสื่อมวลชน เช่นวิทยุที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟัง การจัดการรายการมีเจตนาที่จะโน้มน้าวชักจูงใจและผู้ส่งสารก็คงยึดถือว่าการตอบสนองของผู้รับสารคือ ความสำเร็จของตน การที่ชาวบ้านวังเคียนให้ความสนใจคล้อยตาม เชื่อถือ จนมีพฤติกรรมในการซื้อ

สินค้า เพราะการฟังการโฆษณาทางวิทยุ นั้น เป็นบทบาทของวิทยุในการส่งเสริมการขาย
 โนมิน่าไว เป็นไปตามแบบจำลองจิตวิทยาพลวัต (เคอเฟลอร์ อ่างในสวิต, รวีวรรณ :
 2528 : 83) ดังภาพ

รูปที่ 9 แบบจำลองจิตวิทยาพลวัตของ เคอเฟลอร์ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทาง
 จิตวิทยาภายใน ในฐานะที่เป็นตัวแปรที่แทรกเข้ามาในกระบวนการของผลแห่ง
 การสื่อสาร

ภาพนี้แสดงสารเพื่อการโนมน่าไวถูกส่งมาจากนักจัดรายการซึ่งโฆษณาสินค้าและ
 บริการใช้ความเป็นกันเองอย่างไม่เป็นทางการพูดชักชวนโนมน่าไวให้ ผู้ฟังสนใจและซื้อ
 สินค้าและบริการ ที่โฆษณาในรายการของตน การส่งเสริมการขายเป็นระยะเวลาอัน สม่่าเสมอ
 และต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจัยที่ผู้ฟังรับฟังวิทยุเป็นประจำ ทำให้เกิดผลทางจิตวิทยาในผู้รับ
 สาร เช่นมีทัศนคติต่อสินค้านั้น รับรู้ จดจำได้ และเห็นคล้อยตามผู้โฆษณา จนนำไปสู่
 การแสดงพฤติกรรมที่ใช้ข่าวสารจากการโฆษณาเป็นการประกอบการตัดสินใจในการซื้อสินค้า
 ซึ่งมีจำนวนมากและมากที่สุดร้อยละ 52 และปานกลางร้อยละ 21 เมื่อรวมแล้วแสดงว่า
 วิทยุมีบทบาทในการโนมน่าไวชักจูง ให้ซื้อสินค้าและบริการตามการโฆษณามีส่วนเป็นบทบาท
 ตั้งแต่ปานกลางจนถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73 ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 7 เป็นการ
 ยืนยันได้ว่า วิทยุมีบทบาทในเรื่องนี้จริง

สำหรับแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีสิ่งเร้าและตอบสนองอีกประการที่ว่า สังคมสมัยใหม่ประกอบด้วยกรรวมกันอยู่ของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีลักษณะแบ่งแยกกันอยู่ ซึ่งการกระทำต่าง ๆ จะทำตามความสนใจส่วนตัวของแต่ละคน หรือแนวความคิดเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น โดยตรงและทันทีของการสื่อสารมวลชนมาจากความเชื่อในทฤษฎีสังคมมวลชน (mass society) ที่เชื่อว่าปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมวลชนอันกว้างใหญ่ ต่างคนต่างอยู่ แบ่งงานกันทำตามความถนัด ไม่มีความผูกพันทางสังคมในเชิงสังคมหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวมาก (พีระ : 2529 : 644) นั้นในกรณีของชาวบ้านวังเคียน ไม่เป็นไปตามแนวคิดนี้ เพราะจากการสังเกตการณ์พบว่าสังคมของชาวบ้านไม่เป็นสังคมสมัยใหม่ ที่ปัจเจกบุคคลมีลักษณะแยกกันอยู่ หรือต่างคนต่างอยู่ ไม่มีข้อผูกพันทางสังคมหรือไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว สังคมหมู่บ้านนี้ มีสภาพเป็นสังคมชนบทที่มีความผูกพันส่วนตัวทางสังคม มีการโยงโยสายสัมพันธ์เป็นญาติมิตรกัน มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การทำนา การพัฒนาหมู่บ้าน จึงเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีว่า การเร้าและตอบสนอง การโน้มน้าวใจตามทฤษฎีสิ่งเร้าและตอบสนองนี้ ก็เกิดผลการโน้มน้าวใจได้แม้ในสังคมที่มีความผูกพันส่วนตัว มีบทบาทในระดับหนึ่งว่าการส่งสารตามทฤษฎีนี้ ได้ผลตามที่ผู้ส่งสารต้องการ และเป็นปัจจัยหนึ่งในการโน้มน้าวใจ โดยเฉพาะในการโฆษณาสินค้าและบริการ ซึ่งผู้รับสารเป็นผู้อยู่ห่างไกลจากอำเภอ จังหวัด เป็นผู้รับสาร ที่อาศัยประโยชน์การรับรู้ข่าวสารจากการฟังวิทยุเช่นหมู่บ้านวังเคียน

6. วิทยุมีบทบาทในการให้ความบันเทิงในหมู่บ้าน

เนื้อหาของการทำเสนอข่าวสารของสถานีวิทยุที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟัง มีภาคบันเทิงมากที่สุดคือร้อยละ 45 เนื้อหาของความบันเทิงที่ชาวบ้านรับแบ่งออกตามเนื้อหา มี 5 ประเภทคือ

1. รายการเพลงจากทางสถานี
2. รายการเพลง
3. รายการเพลงประกอบข่าวบริการ
4. ละครวิทยุ
5. ละครขอพินบ้าน

ลักษณะของรายการเพลงจากทางสถานีคือการเปิดเพลงโดยไม่มีการโฆษณา และไม่มีผู้จัดรายการ สถานีจะเปิดเพลงไปเรื่อย ๆ จนหมดเวลาจะเป็นการเสนอเพลงในช่วงเวลาที่ไม่มีผู้ซื้อเวลาในช่วงเวลานั้น

รายการเพลงมีมากที่สุด โดยสถานีขายเวลาให้แก่ผู้จัดรายการ และผู้จัดรายการไปหาผู้อุปถัมภ์รายการในลักษณะธุรกิจ ลักษณะของรายการจะเปิดสปอตโฆษณา เปิดเพลง ทำรายการและผู้จัดรายการพูดกับผู้ฟังสลับการเปิดเพลงครั้งละ 1 หรือ 2 เพลง สลับการพูดโฆษณาของผู้จัดรายการ สลับการเปิดสปอตโฆษณาของผู้อุปถัมภ์รายการ เรื่อยไปจนหมดเวลา จำนวนของรายการจะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับการทำธุรกิจของผู้จัดรายการ ในช่วงการวิจัยมี 20 ราย มีทั้งจัดโดยผู้จัดรายการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานี และผู้จัดรายการอิสระ เวลารายการละประมาณ 30 นาที

รายการเพลงประกอบข่าวบริการลักษณะเนื้อหาจะเป็นการเปิดเพลงสลับ กับการเสนอข่าวที่ผู้จัดเลือกมาเองว่าเป็นข่าวที่ผู้ฟังควรทราบ และคาดว่าผู้ฟังคงจะสนใจ เนื้อหาของข่าวมีการอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในข่าวต่าง ๆ เช่นข่าวที่เป็นที่สนใจในขณะนั้น ข่าวแจ้งเหตุเตือนภัยจากการพยากรณ์อากาศ การอ่านข่าวท้องถิ่นในจังหวัดซึ่งหน่วยงานมีทั้งราชการและเอกชนแจ้งไปยังผู้ฟัง ขอความร่วมมือให้ผู้จัดรายการให้ความอนุเคราะห์และข่าวบริการชาวบ้าน ซึ่งผู้ฟังเขียนจดหมายมาขอให้ออกให้ ถ้าปริมาณของข่าวที่คัดเลือกแล้วมีมากก็จะเปิดเพลงให้น้อยลง ถ้ามีข่าวน้อยก็จะเปิดเพลงมาก ลักษณะการนำเสนอเป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเองหรือใช้ภาษาท้องถิ่นอ่านหรือประกาศข่าวสลับด้วยเพลงและเปิดสปอตโฆษณา รายการประมาณ 30 นาที

ละครวิทยุ ลักษณะเนื้อหาจะเป็นการนำนิยายต่าง ๆ มาจัดทำเป็นละครวิทยุ ไม่มีรายการสด หรือเทปที่ผลิตเองโดยสถานี เป็นเทปที่ส่งมาจากกรุงเทพฯ โดยการติดต่อเช่าเวลาผ่านตัวแทนของบริษัทผู้อุปถัมภ์รายการจากกรุงเทพฯกับทางสถานี การโฆษณาก็จะเป็นการโฆษณาสินค้าของบริษัทกรุงเทพฯ ที่มีสินค้าของตนวางจำหน่ายในจังหวัด การนำเสนอมีลักษณะเปิดเพลงเริ่มรายการ ใต้เตีลละครสลับสปอตโฆษณาแล้วจึงเป็นละคร ระหว่างละครซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที จะมีการเปิดสปอตโฆษณา 3 ครั้ง คือตอนต้นรายการ

ตอนกลาง และตอนท้าย

ละครขอ ลักษณะเนื้อหาเป็นนิทานพื้นบ้านนำมาแต่งเป็นคำร้องประกอบดนตรี และบางเรื่องเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เนื้อเรื่องเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่งเป็นคำร้องประกอบดนตรีพื้นเมือง ขอเป็นการแสดงพื้นเมืองของจังหวัดประกอบด้วยวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งมีขอเป็นหลัก มีผู้แสดง 2-3 คน มีทั้งการร้องประกอบดนตรี และการแสดงแต่งกายตามเนื้อเรื่องผู้แสดงต้องร้องสดประกอบดนตรีและมีบทพูดสลับบ้างโดยใช้ภาษาท้องถิ่นทั้งหมด การนำเสนอทางสถานีวิทยุ จะใช้การอัดเทปรายการประมาณ 30 นาที

อัตราส่วนของรายการบันเทิงในวันปกติ (จันทร์ - ศุกร์) รายการเพลงมีจำนวนมากที่สุดใน 1 วัน ใช้เวลา 9 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 75 รายการเพลงประกอบข่าวใช้เวลา 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 8.33 ละครขอใช้เวลา 30 นาที คิดเป็นร้อยละ 4.16 อัตรานี้เป็นเวลาในหนึ่ง วันปกติคือ วันจันทร์-ศุกร์ รวมรายการภาคบันเทิงใน 1 วันใช้เวลา 12 ชั่วโมง สำหรับรายการเพลงจากทางสถานีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างที่ไม่มีผู้ซื้อเวลา ในวันเสาร์-อาทิตย์จะมีรายการแตกต่างออกไปเล็กน้อย คือจะมีบางช่วงที่มีผู้ซื้อเหมาะเวลาเพื่อจัดรายการจัดที่สถานี เช่น การแสดงดนตรี จับสลาก ซิงโซค ฯลฯ และรายการอาจถูกตัดไปเมื่อมีการถ่ายทอดสดที่สถานีได้รับคำสั่งให้ถ่ายทอด

ตามนโยบายของสถานีมีระบุว่า สถานีมีนโยบายในการเผยแพร่ข่าวสาร บทความ การบันเทิงและข่าวสารทางราชการ องค์กรต่าง ๆ ให้มวลชนได้ทราบโดยทั่วถึงกัน การให้ความบันเทิงจึงเป็นนโยบายของทางสถานี ในหลักการของทางสถานีข้อหนึ่งคือ ให้ความรู้ความบันเทิง การให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังจึงเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของทางสถานี และทางราชการต้นสังกัดของสถานีคือกิจการวิทยุกระจายเสียง กองการสื่อสาร กรมการสื่อสารกองทัพบก ก็ให้สิทธิแก่ทางสถานีทำธุรกิจหารายได้บำรุงสถานีได้เอง โดยการขายเวลาให้แก่ผู้อุปถัมภ์รายการ เวลาที่ขายพบว่า เป็นรายการบันเทิงทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์พันโทสวัสดิ์ ปราสาทอง หัวหน้าสถานีวิทยุ กวส.2 จังหวัดแพร่ ได้ข้อมูลสรุปว่าทางสถานีมีบทบาทตามนโยบายที่จะให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง จึงต้องมีรายการเพลง ละครวิทยุ และละครขอ และละครขอนั้นสถานีอื่น ๆ อาจไม่มีทางสถานีจัดให้มี

เพื่อความบันเทิงแก่ผู้ฟังในท้องถิ่นโดยเฉพาะการที่ทางสถานีมีรายการบันเทิงมากนั้นเพราะเหตุผลหลายประการ เช่นทางสถานีได้รับทราบข้อมูลจากผู้ฟังว่า ผู้ฟังสนใจและมีความชอบในรายการบันเทิงต่าง ๆ มากทางสถานีจึงสนองตอบความต้องการของผู้ฟัง โดยเฉพาะบางรายการ หรือผู้จัดรายการบางคนเช่น หนานมา หรือ จสอ. ประหยัด สารจินดาพงษ์นั้น มี คนติดตามรายการมาก มีจดหมายเข้ามาเสมอ ๆ เป็นจำนวนมาก อีกประการหนึ่งคือทางสถานีต้องบริหารงานเชิงธุรกิจด้วยการขายเวลาให้ผู้อุปถัมภ์รายการ เพื่อบำรุงสถานี ในรายการบริการภาคข่าว ความรู้ต่าง ๆ เป็นบริการที่ทางสถานีจัดบริการ โดยไม่ต้องเข้าเวลาจึงมีรายการบันเทิงที่จะขายเวลาได้ตามระเบียบของทางราชการ ทางสถานี ยึดถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานีที่จะให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง

จากข้อมูลดังกล่าวในฐานะผู้ส่งสารวิทยุที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟังจึงมีเจตนาโดยตรงที่จะมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง

สำหรับชาวบ้านวังเคียน พบว่ามีความชอบในรายการบันเทิงทางวิทยุมาก ร้อยละ 89 แสดงถึงความพึงพอใจของผู้รับสารที่แสดงออกในบทบาทที่วิทยุให้ความบันเทิงแก่ตน สำหรับความชอบแยกเป็นรายการนั้น จากการใช้แบบสำรวจเพื่อหาปริมาณความชอบในการฟังรายการแต่ละประเภท

เมื่อจัดอันดับรายการเพลงที่มีผู้ชอบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 50.4) รายการเพลงและข่าวเป็นอันดับ 2 (ร้อยละ 38.4) ละครวิทยุเป็นอันดับ 3 ร้อยละ 24.8 และอันดับที่ 4 คือละครซอ (ร้อยละ 20.8) เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะจากการสังเกตการณ์รายการเพลงนั้นชาวบ้านจะฟังทุกคน ไม่แยกเพศและวัย รายการเพลงและข่าวก็เช่นกัน ส่วนรายการละครวิทยุนั้นผู้ฟังจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน และละครซอจะเป็นที่สนใจฟังและติดตามในกลุ่มผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์นางเสาร์ แปลงน้อย อายุ 71 ปี ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้านได้ ความสรุปว่า ชอบฟังและติดตามฟังละครซอเป็นประจำ ชอบฟังมานานแล้วและปัจจุบันหาหูหาฟังได้ยาก จะได้ฟังก็จากทางวิทยุเท่านั้น รายการเพลงประกอบข่าวก็ชอบฟังบ้าง เพราะเป็นเพื่อนแก่เหงาได้ดี เหมือนมีคนมาคอยคุยด้วย สำหรับรายการเพลงและละคร

วิทยุ นั้นฟังบ้างเป็นบางโอกาส และจะฟังผ่าน ๆ มากกว่าจะสนใจฟังอย่างจริงจัง จากการให้สัมภาษณ์นี้ประกอบกับการสังเกตการณ์ ได้ข้อมูลตรงกันว่าผู้สูงอายุจะชอบฟังรายการละครขอ และรายการเพลงประกอบข่าว เพราะเป็นการสนองความต้องการข่าวสารบันเทิงประเภทนี้ของผู้สูงอายุที่ยังชอบการแสดงพื้นเมืองแบบเก่าอยู่

จากการสัมภาษณ์นายสังต์ ทองอินทร์ อายุ 42 ปี นางสาวนิพนธ์ ว่องไว อายุ 28 ปี และนางสาวชบา กันหง อายุ 17 ปี ซึ่งเลือกเป็นผู้แทนกลุ่มอายุและนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประมวลเข้าด้วยกัน ตามวิธีแบบสามเหลี่ยมได้ความสรุปไปในทางเดียวกันว่าชอบฟังรายการเพลงและรายการเพลงประกอบข่าวมาก รับฟังเป็นประจำ และการฟังวิทยุไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานประกอบอาชีพคือ การทำนา เพลงที่ได้ฟังจากวิทยุนี้เป็นเพลงสตริงและเพลงลูกทุ่งเป็นส่วนมาก แต่ไม่ชอบเพลงประเภทโศกเป็นพิเศษ เพราะเปิดเพลงฟังเพื่อความบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ ให้เกิดความเพลิดเพลินในการทำงานแต่ละวัน ถ้ามีเวลาว่างก็จะเปิดฟังเช่นกัน รายการเพลงประกอบข่าวนั้นเห็นว่าเป็นความสนุกสนานเพลิดเพลินได้มากเพราะนอกจากจะได้ฟังเพลงแล้วยังสนุกสนานไปกับการพูดคุยของผู้จัดรายการด้วย โดยเฉพาะรายการที่ผู้จัดรายการพูดด้วยภาษาท้องถิ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และตรวจสอบแล้ววิเคราะห์ได้ว่า วิทยุมีบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ชาวบ้านวังเคียน และความบันเทิงที่ได้รับนี้ จะให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย ไม่พบการแบ่งแยกชัดเจน แม้จะมีความแตกต่าง แต่ความชอบก็ใกล้เคียงกัน เป็นบทบาทที่ให้ความบันเทิงที่เพศและวัย ไม่เป็นปัจจัยแตกต่างกันมากนัก โดยภาพรวมพฤติกรรมการรับความบันเทิงของชาวบ้านวังเคียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันคล้ายคลึงกัน การรับฟังวิทยุเพื่อความบันเทิง เป็นไปเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความเพลิดเพลิน ประเภทของเพลงไม่เป็นปัจจัยที่เห็นความแตกต่างของผู้ฟังในเพศและวัย คือทุกเพศทุกวัยจะเพลิดเพลินบันเทิงไปกับเพลงทุกประเภท

สำหรับรายการละครวิทยุจากการสังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่ต่างออกไปจากการสังเกตพบว่าเพศชายไม่ฟังละครวิทยุมากนัก ต่างกับเพศหญิงที่สนใจฟังละครวิทยุมากกว่าและติดตามฟังเป็นประจำ

จากการสัมภาษณ์ นายวัลลภ ลากคำ อายุ 47 ปี นายสม เตชะ อายุ 50 ปี และนายมนู กาคำ อายุ 28 ปี ถึงความชอบความบันเทิงจากละครวิทยุ และนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเหลี่ยม ได้ข้อมูลไปในทางเดียวกัน คือชอบฟังวิทยุรายการเพลง รายการข่าว รายการความรู้ และรายการข่าวประกอบเพลง มากกว่าละครวิทยุละครวิทยุ นั้นได้รับฟังเหมือนกันแต่ไม่ประจำ ฟังบ้างเป็นครั้งคราวและไม่ได้ติดตามทุกตอน การฟังวิทยุไม่เป็นนุสรณ์ในการทำงานเพราะทำงานก็ฟังวิทยุได้ นอกจากมีธุระก็จะต้องไป หมู่บ้านอื่นหรือไปอำเภอหรือจังหวัดจึงจะไม่ได้ฟัง ที่ไม่ค่อยสนใจฟังวิทยุในรายการละครเพราะมีความยาวมากต้องติดตามฟังทุกตอนจึงจะรู้เรื่อง จึงไม่สนใจ ส่วนเพลงและข่าวนั้นจบลงในรายการเลยให้ความเพลิดเพลินได้มากกว่า

จากการสัมภาษณ์นางสายพิน ว่องไว อายุ 28 ปี นางวันดี ใจกอง อายุ 35 ปี และนางศรีวรรณ รินเหมย อายุ 56 ปี ถึงความชอบความบันเทิงจากการฟังละครวิทยุ และนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเหลี่ยม ได้ข้อมูลไปในทางเดียวกันคือรายการเพลง รายการเพลงประกอบข่าวที่ชอบฟัง และชอบรายการละครวิทยุพอ ๆ กันกับรายการเพลงที่ชอบรายการละครวิทยุ นั้นเพราะเมื่อได้ฟังก็สนใจอยากจะรู้เรื่องในตอนต่อไปว่าจะเป็นอย่างไรร จึงรับฟังเป็นประจำ ได้รับความเพลิดเพลินจากการฟังละครวิทยุ และบางครั้งก็มีอารมณ์ร่วมไปกับละครนั้นด้วย การทำงานในสวนในบ้านทำให้ไม่ค่อยได้ไปไหน จะฟังวิทยุพร้อมกับทำงานไปด้วย

จากการเปรียบเทียบข้อมูลของทั้งสองกลุ่มเพศชายและเพศหญิงเห็นว่าเพศเป็นปัจจัยสำคัญในการรับความบันเทิงจากรายการละครวิทยุ

เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลทั้งหมด ทั้งจากทางสถานีในฐานะผู้ส่งสารและจากชาวบ้านวังเคียนในฐานะผู้รับสาร สอดคล้องและอธิบายได้ จากแนวคิดในเรื่องวัตถุประสงค์ของการสื่อสารมวลชน ตามทฤษฎีวัตถุประสงค์ที่แสดงความต้องการ (ปรเมษ : 2529 : 14-19) ที่ว่าความต้องการของผู้ส่งสารข้อหนึ่งคือ ต้องการให้ความบันเทิง (to please and entertain) และความต้องการของผู้รับสารคือความพอใจ (To enjoy) เมื่อผู้รับสารในหมู่บ้านวังเคียนเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินบันเทิงจากการฟังรายการวิทยุ จึงเป็นบทบาทของวิทยุที่มีบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ชาวบ้าน

การใช้และความพึงพอใจของผู้รับสารของชาวบ้านวังเคียนจากการฟังวิทยุกระจายเสียง พบว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุและพึงพอใจดังต่อไปนี้

1. ชาวบ้านใช้และมีความพอใจในการใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอด รับ-ส่งข่าวสาร

บทบาทของวิทยุกระจายในการให้บริการข่าวสารแก่ชาวบ้านนั้นสอดคล้องกับการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อประโยชน์แก่ตนของชาวบ้านด้วย ในฐานะผู้รับสาร ชาวบ้านวังเคียนเลือกใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและเลือกใช้บริการรับส่งข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ในลักษณะการใช้ประการแรกก็คือชาวบ้านใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดข่าวสารให้แก่ตน ชาวบ้านเปิดรับข่าวสารจากการฟังวิทยุ และเป็นผู้ส่งข่าวสารไปยังสถานีวิทยุด้วย เพื่อใช้บริการของทางสถานีที่จะส่งข่าวสารไปยัง ผู้ที่ตนต้องการที่อยู่ในท้องที่ห่างไกลออกไปจากหมู่บ้านของตน

จากคำถามเกี่ยวกับการได้รับรู้ว่าข่าวสารในท้องถิ่นเช่น ข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของชุมชนอื่น ๆ อำเภอ จังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงข่าวสารเกี่ยวกับญาติมิตรที่อยู่ห่างไกล ว่าเคยได้รับรู้จากการฟังวิทยุมากน้อยเพียงใด พบว่าการรับรู้ข่าวสารประเภทนี้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการรับฟังวิทยุทำให้รู้ข่าวสารจากองค์กรหรือบุคคลที่อยู่นอกชุมชนของตน ในอัตราส่วนกันของเคยมากที่สุด และเคยมากถึงร้อยละ 44 แสดงว่าวิทยุได้ให้ข่าวสารประเภทนี้แก่ชาวบ้านบ่อยครั้ง ในเนื้อหาข่าวสารประเภทนี้จะมีประจำวันและไม่เสมอไปที่ข่าวสารจะเกี่ยวข้องกับชาวบ้านวังเคียนเสมอไป แต่ชาวบ้านก็ได้ใช้ประโยชน์จากข่าวสารที่ได้รับทำให้รู้ และเกิดความคุ้นเคยกับการได้รับประโยชน์ แสดงปริมาณค่อนข้างมากของการได้ใช้ประโยชน์ จากการฟังวิทยุเกี่ยวกับข่าวสารประเภทนี้

จากการสังเกตการณ์เกี่ยวกับการใช้วิทยุของชาวบ้านพบว่าชาวบ้านจะฟังวิทยุเป็นประจำเปิดเครื่องรับตลอดวัน และเมื่อถึงรายการที่มีการให้บริการข่าวสารก็จะสนใจฟังเป็นพิเศษ มีความตั้งใจฟัง มีการเรียกกันมาฟัง และบอกให้ผู้อยู่ใกล้เคียงพูดเบา ๆ เพื่อจะได้ฟังวิทยุได้ชัดเมื่อได้ฟังข่าวบริการจากหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ เช่น ข่าวการจัดงานเทศกาล ข่าวการเปิดการแสดงของวงดนตรีเพื่อการกุศล ข่าวการเดินสายฉาย

ภาพยนตร์ ซึ่งจัดหรือมีในหมู่บ้านหรือในอำเภอหรือจังหวัด ก็จะพูดวิพากษ์วิจารณ์ถึงข่าวที่ได้รับฟัง มีการให้ข้อคิดเช่น น่าจะมีใกล้บ้านตนจะได้ไปดูบ้าง เป็นต้น ข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ ก็จะสนใจฟัง เช่น การเจ็บป่วยหรือการทำบุญ งานศพ ฯลฯ ก็จะเกิดการนำมาเป็นหัวข้อในการสนทนาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน หรือข่าวสารที่มีผู้ส่งผ่านวิทยุมายังบุคคลในหมู่บ้านหรือข่าวที่บุคคลในหมู่บ้านส่งไปให้วิทยุออกอากาศให้จะได้รับความสนใจมากที่สุด จะมีการบอกต่อกันไป ข้อมูลจากการสังเกตนี้เมื่อตรวจสอบกับการสำรวจโดยแบบสอบถามวิเคราะห์ผลได้ไปในทางเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ตรวจสอบแล้วว่าเคยได้รับข่าวสารประเภทนี้จากการฟังวิทยุ 3 รายคือ นางวันดี ใจกอง อายุ 35 ปี นายเสาร์แก้ว ต๊ะสิทธิ์ อายุ 38 ปี และนายสังัดทองอินทร์ อายุ 42 ปี ต่อคำถามที่ว่าเคยได้รับรู้ว่าข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของท้องถิ่นอื่น ๆ ขององค์กรต่าง ๆ ทั้งราชการและเอกชน รวมทั้งข่าวสารเกี่ยวกับญาติมิตรที่อยู่ห่างไกล ได้ข้อมูลพอสรุปได้คล้ายคลึงกันคือ การได้รับฟังวิทยุรายการข่าวท้องถิ่นหรือข่าวชาวบ้าน ได้รับเป็นประจำเพราะในรายการต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้จัดรายการจะออกข่าวบริการอยู่เสมอ ทำให้ได้ประโยชน์ได้รับความเคลื่อนไหวของโลกภายนอกในท้องถิ่นใกล้เคียงในจังหวัด ได้รู้ว่ามีอะไรที่โหดเมื่อใด แม้จะมีบางเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเองเลยก็ยิ่งได้ประโยชน์ที่รู้อะไรมากขึ้น ถ้าไม่ได้ฟังรายการประเภทนี้จะทำให้ไม่รู้อะไร ความรู้ในข่าวสารที่ได้บางครั้งก็นำไปเป็นหัวข้อในการสนทนากับผู้อื่น และเมื่อสนทนากับผู้อื่นแล้วมีการพูดในหัวข้อบางเรื่องที่ตนเองไม่รู้เรื่อง ก็จะทำให้รู้สึกไม่พึงพอใจที่ตนเองขาดข่าวสารที่จะพูดคุยร่วมกับผู้อื่น

ข้อมูลจากการสำรวจเมื่อมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสังเกตการณ์ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้ผลไปในทางที่เห็นว่าการใช้วิทยุกระจายเสียงของชาวบ้านวังเคียนนั้น มีการใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เป็นบทบาทของวิทยุที่ถูกชาวบ้านนำมาใช้ในการเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารจากภายนอกมาสู่ตนเอง ต่อคำถามที่ว่ามีความต้องการที่จะได้รับรู้ข่าวสารในท้องถิ่นของความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในจังหวัดจากองค์กรและหน่วยงานทั้งราชการและเอกชน ตลอดจนญาติมิตรที่อยู่ห่างไกล

มีความต้องการมากน้อยเพียงใดจากการฟังวิทยุ พบความต้องการมากถึงร้อยละ 59

จากผลการสำรวจความต้องการดังกล่าว นำทางไปสู่การสังเกตการณ์ที่ตรงเป้าหมายสามารถกำหนดกรอบการสังเกตการณ์ได้ ข้อมูลจากการสังเกตการณ์พบว่า การติดตามรายการข่าวชาวบ้านของชาวบ้านมีอยู่จริง ในบ้านต่าง ๆ ที่สังเกตได้ ชาวบ้านจะเปิดวิทยุฟังและมีการเตือนกันถึงกำหนดเวลาของรายการข่าวชาวบ้านว่าใกล้จะถึงแล้วมีการเตรียมตัวที่จะฟัง เช่นยกเอางานที่ทำอยู่มาทำใกล้ ๆ วิทยุ หรือยกเอาวิทยุไปไว้ใกล้ ๆ กับที่ทำงาน บางบ้านที่ไม่ได้ทำงานจับกลุ่มสนทนากันอยู่ก็จะเตรียมเอาวิทยุมาไว้ใกล้ ๆ เช่นเดียวกัน พฤติกรรมการนำเอาข่าวสารที่ได้ฟังมาเป็นหัวข้อการสนทนาก็เป็นพฤติกรรมที่สังเกตพบเสมอ ๆ แสดงถึงความต้องการในการรับข่าวสารประเภทนี้ของชาวบ้านวังเคียน

จากการสัมภาษณ์ถึงความต้องการในการได้รับข่าวสารในบทบาทที่วิทยุกระจายเสียง ถูกชาวบ้านใช้เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร กับชาวบ้านที่ตรวจสอบแล้วว่ามาจากกลุ่มที่มีความต้องการ 3 รายคือ ผู้ให้สัมภาษณ์ชุดเดิมได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คล้ายคลึงกันคือ มีความต้องการจะใช้ประโยชน์จากวิทยุเพื่อรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองบ้าง ถึงจะไม่เกี่ยวข้องกับตนโดยตรงอย่างน้อย ๆ ก็ทำให้รู้ข่าวสารมากขึ้น มีความต้องการใช้ประโยชน์จากข่าวสารที่ได้รับนั้น เพื่อตนเองจะได้ทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ถ้าไม่รู้อะไรเลยก็จะเป็นคนไม่ทันเหตุการณ์ เช่นกรณีของนายเสาร์ อินต๊ะ อาชิน ทำสวน ได้รับรู้ข่าวจากผู้จัดรายการข่าวชาวบ้านว่าราคาพืชผลขณะนี้ถูกกดราคาอยู่ อย่ารับขายพืชผล ซึ่งได้นำประโยชน์จากข่าวนั้นมาใช้กับตนในการตัดสินใจที่จะรอการขายพืชผลออกไปก่อนและในกรณีของ นางวันดี ใจกอง ที่เคยได้ฟังข่าววิทยุว่ามีการประกาศส่งข่าวไปถึงญาติที่ไปทำงานที่อื่น แต่ไม่รู้ว่าทำงานอะไรที่ไหน ทางบ้านขอส่งข่าวผ่านวิทยุให้รับกลับบ้าน เพราะญาติผู้ใหญ่ป่วยมากทำให้เกิดความคิดว่าการใช้ประโยชน์จากวิทยุเป็นการสะดวก และมีความต้องการจะใช้ประโยชน์เช่นนั้นบ้าง เมื่อความจำเป็น

จากข้อมูลที่ใช้เครื่องมือและวิธีการทั้งสามชนิด สรุปได้ไปในทางเดียวกันว่า ชาวบ้านวังเคียนมีความต้องการใช้วิทยุกระจายเสียง ในการให้บริการข่าวสารใช้

ประโยชน์เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร

ข้อมูลจากการสำรวจนี้แสดงให้เห็นว่ามีผู้ไม่เคยเขียนจดหมายไปขอใช้บริการข่าวสารกับทางวิทยุมีร้อยละ 16.0 นอกนั้นเป็นผู้เคยเขียนจดหมายไปขอใช้บริการ กลุ่มผู้ตอบว่าเคยน้อยครั้ง ร้อยละ 45 แสดงว่ากลุ่มนี้ไม่ค่อยได้เขียนจดหมายไปขอใช้บริการกับทางสถานี แต่ก็ยังเป็นกลุ่มที่เคยเขียนจดหมายไปขอใช้บริการ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ตอบที่เขียนหนังสือไม่เป็นหรือเขียนไม่ค่อยได้ว่า เคยเขียนไปขอใช้อย่างไร ก็พบว่าเมื่อมีความจำเป็นก็วานคนอื่นเขียนให้ หรือบอกข้อความให้ผู้อื่นเขียนให้แม้จะไม่ใช้ชื่อตนในจดหมาย

นายพัลลภ ลากคำ อายุ 47 ปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้เขียนจดหมายไปขอใช้บริการถ่ายทอดข่าวสารจากสถานีวิทยุบ่อยครั้ง ให้ข้อมูลว่า ในชนบทนั้นการติดต่อทางไปรษณีย์ล่าช้ากว่าความต้องการมากเพราะการคมนาคมไม่สะดวกกว่าจดหมายจะไปถึงใช้เวลามาก และในชนบทการสำรวจบ้านเลขที่ยังไม่เรียบร้อยไปทั้งหมด ทำให้บ้านเลขที่ไม่นั่นอนทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าการส่งจดหมายหมายความบ้านเลขที่นั้นจะส่งถึงกันหรือไม่ อีกประการหนึ่งคือชาวชนบทมีการโยกย้ายที่อยู่กันเสมอ ในบางฤดูกาลจะมีบุคคลไปทำงานรับจ้างในท้องถิ่นอื่นๆ กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งไม่ทราบว่าไปอยู่ที่ใด จึงไม่สามารถติดต่อกันได้ ดังนั้นจึงใช้ประโยชน์จากการขอให้ทางสถานีวิทยุบริการข่าวสารให้ เพราะชาวบ้านมักจะฟังวิทยุเป็นประจำ ข่าวที่ส่งไปเมื่อออกอากาศก็จะได้รับข่าวสารที่ส่งถึงกันได้ หรือแม้ไม่ได้ฟังเองก็จะมีคนอื่นที่ได้ฟังนำข่าวสารนั้นมาบอกต่อ การส่งข่าวสารให้วิทยุกระจายเสียงถ่ายทอดให้ทางสถานี โดยเฉพาะผู้จัดรายการข่าวชาวบ้านจะให้บริการทุกครั้ง และข่าวสารที่ส่งไปจะถูกถ่ายทอดออกอากาศเร็วกว่าการส่งทางไปรษณีย์ ประมาณ 2-3 วัน หลังจากส่งข่าวสารไปขอใช้บริการก็จะได้ออกอากาศแล้ว ต่างกับจดหมายซึ่งบางครั้งไม่รู้ที่อยู่หรือรู้ที่อยู่ แต่การส่งทางคมนาคมใช้เวลาประมาณ 7-10 วัน และเป็นที่ยึดถือได้ว่าการส่งข่าวสารไปขอให้ทางสถานีวิทยุถ่ายทอดให้ นั้น ข่าวสารจะส่งถึงสถานีแน่เพราะมีที่ตั้งที่แน่นอนและจะได้รับบริการแน่เพราะปรากฏเป็นประจำอยู่แล้วทางสถานีให้บริการเสมอ การเขียนที่จะถึงได้เร็วและได้ออกอากาศเร็วจะเขียนถึงผู้จัดรายการโดยตรง รู้จักผู้จัดรายการดีเพราะรับฟังเป็นประจำจนจำเสียงได้

จากการสำรวจถึงความต้องการของชาวบ้านวังเคียนว่าต้องการให้วิทยุให้บริการ
ส่งข่าวสารให้ตน เพื่อถ่ายทอดไปยังผู้ที่ต้องการส่งข่าวสารไปให้มากที่สุดเพียงใด

จากการสำรวจนี้ พบว่าความต้องการที่ชาวบ้านจะใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการ
ถ่ายทอดข่าวสารให้ตนมากร้อยละ 60

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์พบว่าการใช้วิทยุในด้านการส่งถ่ายทอดข่าวสาร
ชาวบ้านจะมีความกะตือรือร้นสนใจรอฟังรายการข่าวชาวบ้าน เพื่อติดตามฟังว่าจะมีข่าว
เกี่ยวกับใครบ้าง เป็นผู้ที่ตนรู้จักหรือไม่ เกี่ยวข้องมาถึงตนหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ยังคงใช้รับฟัง
ต่อไปตามปกติ ถ้ามีก็จะนำมาเป็นหัวข้อสนทนาหรือบอกกล่าวกันต่อไป การใช้วิทยุรับฟังจะ
ยกวิทยุตามไปทุกแห่งที่ตนจะไป เช่น ไปนวดข้าวในนา ก็จะนำวิทยุไปเปิดฟังขณะทำงาน
ไปดูแลสวนก็จะนำวิทยุไปเปิดฟัง และในบ้านทำภารกิจอยู่ที่ใดในบ้านก็จะนำวิทยุไปไว้ใน
บริเวณใกล้เคียงที่จะได้ยินเสมอ

นายพัลลภ ลากคำ ยังให้คำตอบเกี่ยวกับความต้องการนี้เพิ่มเติมอีกว่า ความต้อง
การที่ตอบว่ามากนี้ ไม่ได้หมายถึงต้องการจะส่งข่าวสารไปยังสถานีวิทยุเพื่อเป็นศูนย์กลาง
การถ่ายทอดข่าวสารบ่อย ๆ หรือส่งไปทุกวันเป็นประจำ แต่หมายถึงต้องการให้วิทยุมี
บริการเช่นนี้เป็นประจำ ถ้าไม่มีหรือลดการให้บริการลง จะทำให้เกิดความยากลำบากใน
การส่งข่าวสารถึงกันโดยเฉพาะในฤดูกาลหลังเก็บเกี่ยวแล้ว จะมีชาวบ้านเดินทางจาก
หมู่บ้านไปทำงานที่อื่นกันมากบางครั้งไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ใด หรือทราบว่าจะอยู่บริเวณนั้น ๆ แต่ไม่
มีบ้านเลขที่ ที่จะติดต่อได้สะดวก จึงมีความต้องการที่จะให้วิทยุสามารถให้ประโยชน์แก่ตน
ได้ ดังเช่นที่ทำอยู่ขณะนี้

ข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์เมื่อนำวิเคราะห์ร่วมกัน แสดงถึงความต้องการ
ของชาวบ้าน ในการใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารมีประโยชน์ที่ชาวบ้านต้อง
การสูงมากเมื่อจะใช้ประโยชน์ ลักษณะเนื้อหาของสารเป็นข่าวสารประเภทบุคคลต่อบุคคล
หรือบุคคลถึงกลุ่มบุคคล ผู้รับสารจะเป็นผู้ผลิตสารขึ้น คัดเลือก และส่งไปโดยใช้ผู้จัด
รายการและสถานีวิทยุเป็นเครื่องมือในการแพร่กระจายข่าวสาร และเลือกสรรที่จะรับข่าว
สารที่เป็นประโยชน์ต่อตนในการเกี่ยวข้องกับบุคคล และท้องถิ่นของตน ลักษณะการใช้

วิทยุกระจายเสียงเช่นนี้ มีลักษณะเป็นการใช้เพื่อสนองความต้องการแบบสื่อบุคคล เช่น นายพัลลภ ลากคำ ได้พูดถึงความต้องการนี้ว่าเป็นเพราะหมู่บ้านของตนไม่มีโทรศัพท์ ไม่มีความสะดวกด้านจดหมายหรือโทรเลข จึงใช้วิทยุกระจายเสียงส่งข่าวสารให้ถึงบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ตนต้องการ ในการตอบสนองความต้องการนี้ ชาวบ้านจึงใช้วิทยุกระจายเสียง แทนการส่งจดหมาย โทรเลขหรือโทรศัพท์ ซึ่งมีลักษณะเป็นสื่อบุคคล

ต่อคำถามที่ว่าชาวบ้านมีความพึงพอใจในการให้บริการด้านการถ่ายทอดข่าวสารให้กับตนมากน้อยเพียงใด

ผลการสำรวจแบบสอบถามแสดงว่า ในหมู่บ้านมีผู้พึงพอใจจากการใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารมากถึงร้อยละ 63 ซึ่งเมื่อเทียบกับผู้ที่มีความพึงพอใจน้อย จะเห็นข้อแตกต่างคือระดับความพึงพอใจน้อยและน้อยมากนั้นมีเพียงร้อยละ 16

ความพึงพอใจจากการใช้ประโยชน์จากวิทยุ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ตอบว่าพึงพอใจมากที่สุด เช่น นายพัลลภ ลากคำ ได้ข้อมูลว่าจากการใช้ประโยชน์และได้รับการตอบสนองโดยทางสถานีให้บริการถ่ายทอดข่าวสารให้กับตน ทำให้ได้ประโยชน์สามารถให้บริการถ่ายทอดข่าวสารนี้ ส่งข่าวสารไปยังผู้ที่ต้องการส่งข่าวสารไปให้ได้ ถ้าไม่มีบริการนี้ การส่งข่าวสารในชนบทจะไม่สามารถส่งข่าวสารกันได้สะดวก ล่าช้า หรืออาจไม่ได้รับข่าวสารกันเลยทีเดียวก็เป็นได้ นอกจากข่าวสารที่ได้ใช้ประโยชน์ และได้รับข่าวสารที่เกี่ยวกับตน หรือบุคคลในหมู่บ้านแล้ว ยังได้รับรู้ข่าวสารของท้องถิ่นอื่น ๆ อีกด้วย ทำให้รู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดตน จากกลุ่มผู้พึงพอใจปานกลางได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ที่ไม่ตอบว่าพึงพอใจมากเพราะว่าบริการนี้ยังมีน้อยไป เพียงวันละ 1-2 รายการบางรายการก็มีเปิดเพลงสลับอีกด้วย ต้องการให้มีมากขึ้นจึงจะพอใจมาก ส่วนกลุ่มผู้ตอบว่าพึงพอใจน้อยและน้อยที่สุดนั้น เป็นกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ว่า ชอบฟังรายการอื่นๆมากกว่า และผู้ตอบเช่นนี้เป็นผู้อยู่ในกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีลงมาเป็นกลุ่มอายุวัยรุ่น ซึ่งให้ข้อมูลว่าชอบฟังรายการเพลงมากกว่ารายการอื่น ๆ แสดงว่าปัจจัยในเรื่องอายุก็เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในเนื้อหาข่าวสารที่ต้องการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้พบสาเหตุของการเขียนน้อยครั้งและน้อยที่สุดนั้น เพราะปัจจัยเรื่องความสามารถในการ

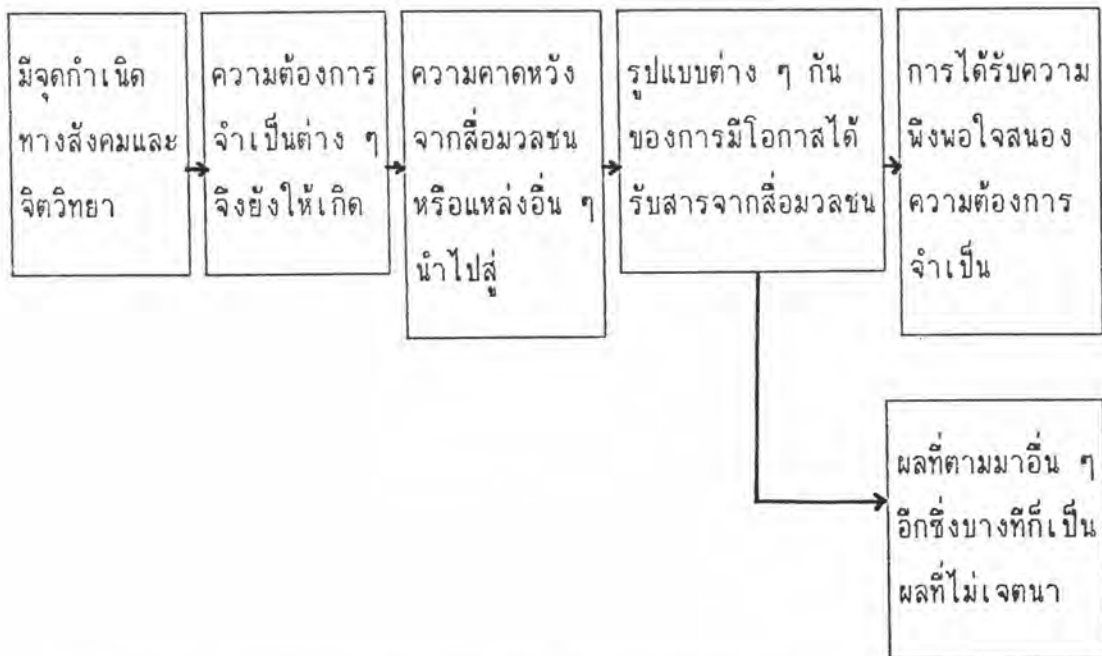
เขียนหนังสือ ซึ่งผู้ไม่ล้นทัดในการเขียนจะให้ผู้อื่นเขียนแทนและสาเหตุอื่นเช่น ไม่มีญาติมิตร
อยู่ที่อื่นที่จะส่งข่าวสารไปถึง เป็นต้น

การใช้และความพึงพอใจของชาวบ้านวังเคียนที่ใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการ
ถ่ายทอดข่าวสารให้กับตนนี้ สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของวิทยุ ในฐานะผู้ส่งสารที่ท่าบพาท
หน้าที่นี้อยู่โดยการให้บริการแก่ชาวบ้าน และชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากบริการถ่ายทอด
ข่าวสารและมีความพึงพอใจ ในฐานะผู้รับสารชาวบ้านวังเคียนเลือกใช้วิทยุในการใช้
ประโยชน์เพื่อตอบสนองด้านข่าวสารความต้องการของตนในเนื้อหาที่เป็นข่าวสารเชิงสื่
บุคคล

แคทและคณะ(1974) (อ้างใน สอนิต,รวิวรรณ 2529:148-149) ได้กล่าว
ถึง การพิจารณาตรวจสอบเรื่องการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจไว้ว่า เกี่ยวกับ

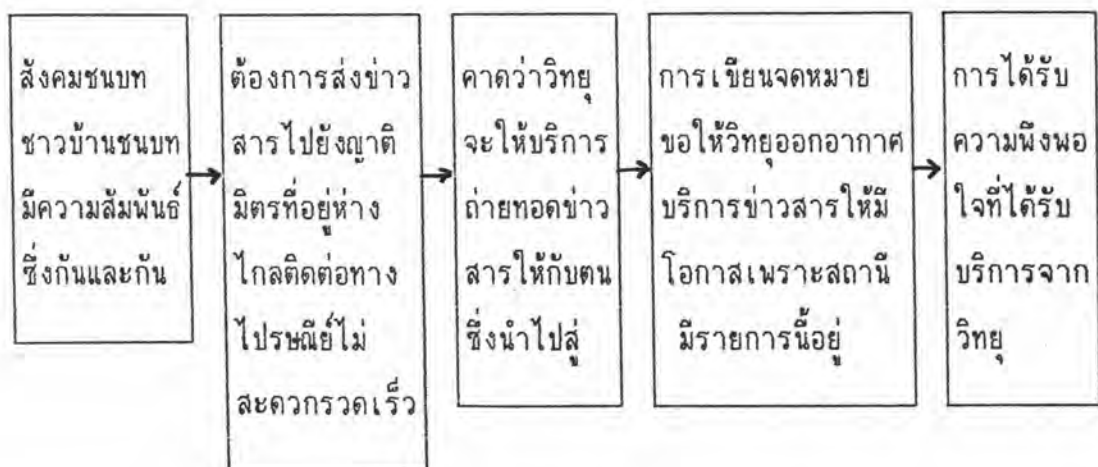
1. จุดกำเนิดทางสังคมและจิตวิทยา
2. ของความต้องการจำเป็นต่างๆ ซึ่งยังให้เกิด
3. ความคาดหวังจาก
4. สื่อมวลชน หรือแหล่งอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่
5. รูปแบบต่างๆกันของการมีโอกาสได้รับสารจากสื่อมวลชน (หรือเกี่ยวข้องกับ
กิจกรรมอย่างอื่น ๆ) อันก่อให้เกิดผลลัพธ์คือ
6. การได้รับความพึงพอใจสนองความต้องการจำเป็นและ
7. ผลที่ตามมาอื่นๆอีก ซึ่งบางทีก็เป็นผลที่ไม่ได้เจตนาเลยเป็นส่วนใหญ่

แสดงเป็นรูปจำลองได้ดังรูป

รูปที่ 10 แบบจำลองของ แคทส์และคณะ การใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ

จากแบบจำลองนำมาอธิบายการใช้และความพึงพอใจของชาวบ้านวังเคียนที่ใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารให้แก่ตน และความพึงพอใจที่วิทยุกระจายเสียงได้ให้บริการนี้แก่ตนเทียบขึ้นต่อกับแบบจำลองได้ดังรูป

รูปที่ 11 การใช้และความพึงพอใจของชาวบ้านวังเคียน ที่ได้จากการใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร เทียบตามแบบจำลองของแคทส์และคณะ

จากรูปที่ 6 สังคมชนบทเช่นบ้านวังเคียน มีลักษณะทางสังคมที่การคมนาคม การติดต่อส่งข่าวสารทางไปรษณีย์ไม่สะดวกรวดเร็ว ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากต้องการที่จะส่งข่าวสารถึงกันและกันเสมอ เมื่อในฤดูเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจำนวนหนึ่งจะเดินทางไปหางานทำในท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งติดต่อทางไปรษณีย์ได้แต่ไม่รวดเร็ว เพราะในชนบทบ้านเลขที่มักไม่แน่นอนการส่งข่าวสารต้องฝากผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน และบางบุคคลไม่ทราบที่อยู่แน่นอน เพราะรับจ้างทำงานเป็นแห่งๆ และย้ายที่บ่อยครั้ง ทำให้ไม่อาจส่งข่าวสารทางไปรษณีย์ได้ ซึ่งก่อให้เกิดความต้องการข่าวสารหรือได้รับข่าวสารจากญาติมิตรที่ไปทำงานในท้องถิ่นอื่น และทราบเพียงว่าอยู่ในพื้นที่บริเวณที่ขอบข่ายการกระจายเสียงของวิทยุจะไปถึงได้ ก่อให้เกิดความคาดหวังว่าวิทยุกระจายเสียงที่เป็นที่นิยมรับฟังกันในท้องถิ่น โดยรายการประเภทข่าวบริการชาวบ้าน ซึ่งจากการรับฟังได้เคยได้ยินว่าวิทยุมีการบริการข่าวสารแก่ผู้ฟัง จะให้บริการแก่ตนได้บ้าง และการส่งข่าวสารโดยใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสาร จะให้ความหวังว่าจะส่งข่าวสารให้ได้รวดเร็วกว่าการติดต่อสื่อสารอย่างอื่น เพราะการส่งข่าวสารไปยังสถานีวิทยุโดยส่งทางไปรษณีย์ หรือบางกรณี ฝากไปกับผู้ที่ทราบว่าจะเดินทางไปจังหวัด จะใช้เวลา 2-3 วัน ในการส่งไปรษณีย์และ 1 วัน ในการฝากไป เชื่อได้ว่าจะถึงสถานีแน่ เพราะมีที่อยู่ชัดเจน เกิดความคาดหวังว่าผู้จัดรายการจะออกอากาศบริการให้ เพราะได้รับฟังการให้บริการนี้เสมอ และผู้จัดรายการเองก็ออกอากาศเป็นประจำว่า จะให้บริการประกาศข่าวสารให้แก่ผู้ที่ขอมา ความคาดหวังดังกล่าวจึงเกิดการเขียนจดหมาย หรือฝากเขียนจดหมาย หรือฝากข่าวของตนให้ผู้ที่เขียนจดหมายนำข่าวของตนร่วมไปในจดหมายฉบับเดียวกันด้วย เมื่อมีความต้องการก็จะใช้วิทยุเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดข่าวสารให้ เมื่อยังไม่มีข่าวสารจะส่งไปแต่ก็ยังมีความต้องการให้รายการและบริการนี้มีอยู่ต่อไป เพื่อจะใช้ทันทีที่เกิดความต้องการ เมื่อข่าวสารได้รับบริการออกอากาศให้ก็เกิดความพึงพอใจ หรือได้รับรู้ข่าวสารผ่านทางวิทยุมายังตนหรือ

ท้องถิ่นของตนก็เกิดความพึงพอใจ การใช้วิทยุเพื่อการถ่ายทอดข่าวสารให้ถึงจึงเป็นการใช้สื่อมวลชนมาทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารเชิงสื่อบุคคลให้ตน

2. ชาวบ้านใช้และมีความพึงพอใจในการใช้วิทยุเพื่อรับข่าวสารจากภายนอก

จากบทบาทของวิทยุที่มีบทบาทในการให้ข่าวสารภายนอกสังคมแก่ชาวบ้าน วังเคียนเช่น รายการข่าวประกาศของสถานี รายการถ่ายทอดข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ และรายการข่าวชาวบ้าน โดยวิทยุกระทำบทบาทโดยมีเจตนาที่จะส่งข่าวสารไปให้แก่ชาวบ้าน

จากการสังเกตการณ์ชาวบ้านจะแสวงหาข่าวสารจากภายนอกสังคมในการพูดคุย ซักถามและถ่ายทอดไปยังผู้อื่น การบอกต่อ เล่าต่อ เล่าให้กันฟัง เป็นพฤติกรรมที่พบเป็นประจำ เช่น ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดไปธุรกิจในอำเภอหรือจังหวัดกลับมาก็จะมีเรื่องเล่าให้ผู้อื่นไม่ได้ไปฟัง หรือผู้ไม่ได้ไปจะพากันซักถามถึงข่าวสารต่างๆ พฤติกรรมนี้แสดงว่าชาวบ้านยังคงใช้สื่อบุคคลในการแสวงหาข่าวสาร ในขณะที่เดียวกันการรับฟังวิทยุเป็นประจำทุกวันครอบครัวชาวบ้านก็ใช้การฟังวิทยุ เป็นการรับข่าวสารจากภายนอกด้วย

นางรัตนกานต์ ปันตุน อายุ 24 ปี อาชีพค้าขาย ให้ข้อมูลว่าในการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกนั้น จะแบ่งได้เป็นข่าวสาร 2 ประเภท คือ ถ้าเป็นข่าวสารเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น ญาติมิตร ข่าวสารเกี่ยวกับตนเอง หมู่บ้าน ท้องถิ่นใกล้เคียง หรือข่าวสารจากอำเภอหรือจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับตน จะแสวงหาข่าวสารนี้และได้รับข่าวสารนี้จากสื่อบุคคลจากการพูดคุย การบอกเล่าต่อ ๆ กันไป มีคนในหมู่บ้านที่มักเดินทางไปยังอำเภอ, จังหวัด บ่อยครั้ง เช่นตนเองซึ่งมีอาชีพค้าขาย ก็จะได้รับข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ ในทุกๆ เรื่องทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องบางข่าวสารไม่มีสารประโยชน์อะไรแต่เป็นเรื่องแปลก ๆ ก็นำมาเล่าสู่กันฟัง คือทั้งหมดนี้เป็นลักษณะข่าวใกล้ตัว และเป็นข่าวประเภทไม่เป็นทางการ ข่าวสารที่ได้รับจากภายนอก จากการบอกเล่าจะไม่มีที่ยืนยัน เป็นที่รู้กันว่าอาจผิดพลาดไม่ตรงความจริงได้ อีกประการหนึ่งคือ ข่าวสารที่อยู่ไกลตัวเช่น ข่าวสารจากจังหวัด, จังหวัดอื่นๆ หรือระดับประเทศ จะได้รับรู้ข่าวสารนี้จากการฟังวิทยุ ซึ่งรับฟัง

จากรายการข่าวของทางการประกาศและข่าว ข่าวถ่ายทอดจากกรมประชาสัมพันธ์และข่าว ชาวบ้าน ซึ่งนอกจากจะให้ข่าวสารในท้องถิ่นแล้ว ยังมีการบอกเล่าข่าวสารระดับส่วนกลาง หรือระดับชาติด้วย ข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุ จะมีลักษณะเป็นทางการมากกว่าไม่เป็นทางการ และข่าวสารที่รับจากวิทยุจะมีความเชื่อถือมากกว่าข่าวสารจากการบอกเล่า เพราะ เชื่อว่าข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุเป็นข่าวสารที่ทางการต้องตรวจสอบแล้วเป็นอย่างดี ถ้าไม่ เป็นจริงคงไม่ประกาศทางวิทยุ

จากข้อมูลนี้แสดงว่าชาวบ้านได้ใช้วิทยุในการแสวงหาและรับข่าวสารจาก ภายนอกชนิดที่เป็นทางการมากกว่าไม่เป็นทางการ ใช้วิทยุในการรับข่าวสารจากภายนอก ระดับส่วนกลางหรือระดับประเทศ และมีความเชื่อถือในความถูกต้องแน่นอนของข่าวสารมาก

จากการสัมภาษณ์ นายมนู กาคำ อายุ 28 ปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้ตอบรับฟังข่าวสาร ภายนอกจากรายการวิทยุว่า การฟังวิทยุที่ฟังเป็นประจำและได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอก มาก โดยเฉพาะข่าวสารในระดับประเทศ ซึ่งไม่มีโอกาสได้รับรู้โดยผ่านสื่อบุคคลมากนัก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับรู้ข่าวสารภายนอก จากการฟังวิทยุอย่างเดียวก่อนนั้น ได้รับรู้จากการบอกเล่าโดยบุคคลบ้าง ผู้ใหญ่บ้านบ้าง จากโทรทัศน์บ้าง แต่หมายถึง ได้ใช้วิทยุเป็นหลักในการใช้แสวงหาข่าวสารความรู้จากภายนอก ข้อมูลนี้ได้นำมาตรวจสอบ กับคำสัมภาษณ์ของ นายบัญญัติ แก้วมาที อายุ 35 ปี อาชีพทำสวนและนางรัตนกานต์ บันตุน โดยวิธีตรวจสอบแบบสามเหลี่ยมแล้ว สรุปได้ไปในทางเดียวกันคือ ชาวบ้านมีการใช้วิทยุ เพื่อรับรู้ข่าวสารภายนอก โดยใช้วิทยุเป็นเครื่องมือหลัก และรับรู้ข่าวสารจากภายนอกจาก สื่อประเภทบุคคลด้วย การใช้สื่อวิทยุเป็นการใช้แสวงหาข่าวสารประเภทระดับ ส่วนกลาง ระดับชาติ และเป็นข่าวสารที่ค่อนข้างเป็นทางการ มีความเชื่อถือมาก และใช้สื่อบุคคล ในการแสวงหาข่าวสารประเภทท้องถิ่น ไม่เป็นทางการ และมีความเชื่อถือข่าวสารนี้ อาจไม่แน่นอนได้

ในด้านความพึงพอใจจากการได้รับข่าวสารจากภายนอกของชาวบ้านจากการ สัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม ต่อคำถามที่ว่า มีความพึงพอใจ ในข่าวสารจากการฟังวิทยุที่เป็น ข่าวสารจากภายนอก พบว่าพึงพอใจมากร้อยละ 48 แสดงว่าระดับความพึงพอใจ

จากการได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอกของชาวบ้านนิยมฟังวิทยุเป็นประจำ ใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุมาก และตรวจสอบกับการสัมภาษณ์แล้ว ได้ผลการวิเคราะห์ไปในทางเดียวกัน คือ ชาวบ้านมีการใช้และพึงพอใจจากการได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอก โดยวิทยุ อยู่ในระดับมีการใช้และพึงพอใจมาก

การใช้ประโยชน์จากวิทยุ ในด้านการใช้เพื่อแสวงหาข่าวสารจากภายนอก เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ ความต้องการข่าวสาร และความพึงพอใจที่เกิดขึ้นภายหลังในบ้านวังเคียน ความต้องการข่าวสารประเภทสื่อบุคคลเพื่อการรับรู้ จากการบอกเล่าของปัจเจกบุคคล เป็นข่าวสารที่เมื่อได้รับมาแล้ว ก็ยังเกิดความไม่รู้หรือไม่แน่ใจ (uncertainty) จึงเกิดความต้องการข่าวสารที่สร้างความรู้ ความแน่ใจ เพราะความต้องการที่อยากจะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (extrinsic uncertainty) ชาวบ้านมีระดับความรู้ที่จะสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกได้และต้องการความรู้ความแน่ใจสูงความต้องการนี้จึงเป็นการใช้วิทยุสนองตอบความต้องการของชาวบ้าน เพื่อใช้ข่าวสารจากวิทยุ เป็นการยืนยันความรู้ ความแน่ใจ และความเชื่อถือเกิดขึ้น และได้ผลคือความพึงพอใจ เช่น การได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอก โดยการพูดคุยบอกเล่า โดยสื่อบุคคล ชาวบ้านจะได้รับรู้แต่ก็ยอมรับว่ามีความเชื่อว่าข่าวสารนั้นอาจไม่ถูกต้องได้ เพราะบอกต่อ ๆ กันมา ข่าวสารนั้น ถ้าได้รับการยืนยันจากข่าวที่ประกาศทางวิทยุ จึงจะเชื่อได้ว่าถูกต้อง

การใช้ประโยชน์จากการรับฟังวิทยุในความต้องการข่าวสารจากภายนอกของชาวบ้านวังเคียน อธิบายได้ตามกระบวนการเลือกสรรเสมือนเครื่องกรอง (filters) (พีระ: 2529: 637) ที่ข่าวสารกับรับรู้ของมนุษย์จะประกอบไปด้วยการกลั่นกรอง 3 ขั้นตอนดังภาพ

รูปที่ 12 กระบวนการเลือกสรรข่าวสาร 3 ขั้น

ขั้นแรกคือการเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ คือผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ทฤษฎีความไม่ลงรอยของความไม่เข้าใจ (theory of cognitive dissonance) ของเฟสติงเจอร์ (Festinger อ้างใน พิระ:2529:637) ว่า บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และบุคคลย่อมมีแนวโน้มแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจ เมื่อพิจารณาาร่วมกับปัจจัยสังคมชนบท เช่น ชาวบ้านวังเคียนแล้ว การเลือกเปิดรับข่าวสารจากภายนอก โดยใช้วิทยุ นั้น เป็นความต้องการรู้ข่าวสารจากภายนอก เพราะการคมนาคม และระยะทาง จะเห็นว่าในการรับรู้ข่าวสารซึ่งมีลักษณะเป็นท้องถิ่น เกี่ยวกับบุคคล และไม่เป็นทางการชาวบ้านจะเลือกใช้สื่อบุคคล แต่ชาวบ้านเองก็ยอมรับในความไม่แน่นอนของสื่อบุคคล สภาวะทางสังคมดังกล่าวทำให้การคัดเลือกสรรหาข่าวสารประเภทจากส่วนกลาง ระดับประเทศ และค่อนข้างเป็นทางการ จึงเลือกเปิดรับจากสื่อมวลชน และเมื่อวิทยุเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงชาวบ้านมากกว่า และมีมานานกว่า ชาวบ้านจึงเลือกเปิดรับสารจากข่าวสารทางวิทยุ

ในขั้นที่ 2 การเลือกรับรู้และตีความ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับสารที่จะเลือกรับรู้ เลือกตีความตามเข้าใจของตนเอง ปรากฏการณ์ที่พบจากการสังเกตการณ์ในหมู่บ้านเป็นไปตามลักษณะดังนี้ คือเมื่อได้รับรู้ข่าวสารภายนอกจากทางวิทยุ ข่าวสารนั้นจะถูกนำขึ้นมาเป็นประเด็นหัวข้อในการสนทนา แสดงความเห็นกันต่อไป ข่าวสารจากภายนอกที่ชาวบ้านใช้วิทยุเป็นสื่อรับเข้ามา จึงเป็นข่าวสารที่ถูกนำมาตีความและเกิดความเข้าใจในตนเอง ก่อนจะนำไปสนทนากับผู้อื่น

ในขั้นที่ 3 การเลือกจดจำในขั้นนี้ เป็นการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน ข่าวสารในส่วนที่เป็นประโยชน์ หรือผลกระทบมาเกี่ยวข้องกับตนเองหรือท้องถิ่น ชาวบ้านจะเลือกจดจำไว้ ในวันหนึ่งๆ ชาวบ้านได้รับข่าวสารจากภายนอกสังคมผ่านทางวิทยุเป็นจำนวนมาก แต่ที่จะถูกจดจำ นำมาใช้ประโยชน์ หรือนำมาเป็นประเด็นหัวข้อในการสนทนานั้น จะมีเพียงบางเรื่องเท่านั้น

การใช้และความพึงพอใจจากการได้รับข่าวสารจากวิทยุของชาวบ้านนั้นเป็นไปตามที่ ชาร์ลส์ แอตกิน (Charles Atkin ,1973:อ้างใน พิระ:2529:639) ว่าบุคคล

จะเลือกรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับ การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่าง

1. ผลรางวัลตอบแทน (reward value)
2. การลงทุนลงแรง (expenditures)
3. พันธผูกพัน (liabilities)

เมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับ การคาดคะเนเปรียบเทียบนี้ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากวิทยุ เพราะผลที่ได้รับคือข่าวสารจากภายนอกที่เป็นที่ต้องการ เพราะสามารถหาข่าวสารนั้นได้ดีกว่าสื่ออื่น โดยสอดคล้องกับการลงทุน เพราะวิทยุมีราคาถูก ใช้สะดวก ง่ายต่อการใช้ เป็นของมีประจำทุกครอบครัว จึงเป็นการลงทุนลงแรงที่ต่ำกว่าผลที่ได้รับ เป็นสิ่งที่ง่ายต่อการรับรู้ เพราะใช้ภาษาพูด ฟังได้ง่าย ข่าวสารทุกชนิดเป็นที่ต้องการ และถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้แม้แต่การโฆษณาสินค้าและข่าวสารนั้นก่อให้เกิดพันธผูกพัน คือเกิดความพึงพอใจในข่าวสารที่ได้รับ ส่วนข่าวสารที่ไม่เป็นที่พึงพอใจจะถูกลืมไปตามขั้นตอนของการเลือกจดจำ เป็นการใช้และความพึงพอใจในการใช้วิทยุ รับรู้ข่าวสารจากภายนอก เป็นข่าวสารที่ลดความไม่รู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (extrinsic uncertainty) เพื่อใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มความรู้ ความคิด และแก้ปัญหาในชีวิต (instrumental utilities)

3. การใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อรับข่าวสารความรู้ และความพึงพอใจ

จากการสำรวจเกี่ยวกับการได้รับความรู้ของชาวบ้านจากการฟังวิทยุ เป็นการแสดงถึงการใช้วิทยุเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ ว่าแม้รายการวิทยุจะมีภาคให้ความรู้เพียงร้อยละ 10.52 แต่ชาวบ้านก็มีการใช้วิทยุเพื่อการแสวงหาความรู้ ร้อยละ 81 การใช้วิทยุเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ นั้น นายคำน้อย กันทะเรือน อายุ 61 ปีอาชีพทำนา ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้วิทยุเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความรู้สรุปว่า การแสวงหาความรู้จากการฟังวิทยุ นั้น แบ่งได้ 2 ประการคือ การได้รับความรู้จากรายการภาคความรู้โดยตรงเช่น รายการข่าวเกษตรกร ข่าวพาณิชย์ ซึ่งจากการรับฟังเป็นประจำ ทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม ในตอนแรกการฟังรายการภาคความรู้ยังไม่ได้สนใจว่าจะแสวงประโยชน์หาความรู้ แต่เมื่อฟังไปนานๆ เกิดความรู้ลึก

ได้ประโยชน์ จึงเริ่มติดตามรับฟังต่อๆมาโดยมุ่งที่จะได้ความรู้จากรายการภาคความรู้ ความรู้ใดที่เกี่ยวข้องกับตน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ก็จะนำไปทดลองใช้ดู ซึ่งได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้รู้อะไรเลย ความรู้บางเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำมาใช้ได้ก็รับฟังไว้ โดยยังเห็นประโยชน์ว่า ถึงใช้อะไรไม่ได้ก็ช่วยทำให้รู้อะไรมากขึ้น ความรู้ที่ได้มานั้นจำได้บ้าง ที่จำได้มากคือ ความรู้ที่ได้นำมาทดลองใช้ดู เช่น การใช้ยาเป็นต้น อีกประการคือรายการทั่วไป เช่น ข่าวชาวบ้าน รายการเพลง แม้กระทั่ง การโฆษณาสินค้า ก็ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆเพิ่มขึ้น จากสมัยก่อนที่รู้จักกันมา มีอะไรใหม่ ๆ กันสมัย เช่น ประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ สินค้าใหม่ๆ ก็ได้เรียนรู้จากการฟังวิทยุ ซึ่งความรู้บางเรื่องก็ช่วยตนเองนำมาใช้ประโยชน์ได้บ้าง ข่าวสารความรู้ที่เห็นว่าสำคัญ และนำมาใช้ประโยชน์มากก็คือข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร

จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้วิทยุเพื่อการแสวงหาความรู้ โดยชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์สามารถแยกแยะข่าวสารจากการฟังวิทยุได้มีการนำมาพิจารณาคัดเลือกเพื่อจดจำว่าข่าวสารที่ต้องการเข้าใจ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายสม เตชะ อายุ 50 ปี และนายแสน กันทะเรือน อายุ 55 ปี อาชีพทำนา ซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้ตอบคำถามว่าได้ใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุมาก ได้ข้อมูลสอดคล้องกันกับข้อมูลของ คำน้อย กันทะเรือน ว่าการฟังวิทยุเป็นสิ่งที่ชาวบ้าน ว่างเคียนฟังเป็นประจำ เมื่อในหมู่บ้านรับฟังวิทยุ ได้ก็รับฟังกันเรื่อยมา ในตอนแรก ๆ ก็ฟังเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน แต่เมื่อรับฟังนาน ๆ ไปก็เริ่มเห็นประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน วิทยุถูกใช้เป็นตัวกลางติดต่อกันโลกภายนอกที่อยู่ห่างไกล ทำให้รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง รู้ว่าเกิดอะไรใหม่ๆขึ้นบ้าง โดยที่เป็นชาวชนบท ข่าวสารใหม่ ๆ ที่ได้รับจากทางวิทยุ เป็นเรื่องที่น่าสนใจอยู่เสมอ ในการใช้ความรู้ที่ได้รับจากทางวิทยุ สนใจรับฟังเป็นประจำเพื่อแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้าเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะข่าวสารทางด้านการเกษตร หรือข่าวสารที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ ความรู้ที่ได้จากการบอกเล่า การแนะนำ ถ่ายทอด ก็มีมาก แต่เมื่อนำมาผสมผสานกับความรู้ที่ได้จากการฟังวิทยุแล้ว จะมีความเชื่อถือมากขึ้น และความรู้ที่ได้รับจากการฟังวิทยุและการบอกเล่า บางครั้งจะได้รับความรู้

จากทางใดทางหนึ่งมาก่อนแล้ว จะนำมาตรวจสอบกัน ถ้าตรงกันก็จะเชื่อถือ ถ้าไม่ตรงกันก็จะติดตามข่าวสารต่อไปว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรแน่ ความรู้ที่ได้จากทั้งสองทางนั้น ถ้าเป็นการบอกเล่าจากเพื่อนบ้าน หรือการอบรมถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่ จะยังรู้สึกไม่แน่ใจ เพราะคิดว่าอาจไม่ตรงกับลักษณะของตน หรืออาชีพของตนที่จะนำมาทดลองใช้ หรือถ้าไม่เกี่ยวกับการนำไปใช้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้รอบตัวต่างๆ ความก้าวหน้าของยุคสมัยก็จะรับฟังรับรู้ว่า ไม่เชื่อถือทั้งหมด แต่ถ้าเป็นข่าวสารความรู้จากวิทยุ เมื่อได้รับฟังบ่อยครั้ง หลายๆ ครั้งติดต่อกันก็ค่อยๆ เกิดความเชื่อถือขึ้นมากตามลำดับ คำพูดบอกเล่านั้นเป็นการพูดกันแล้วก็เลิกไป แต่การได้รับฟังวิทยุนั้นได้ฟังบ่อยครั้งจนเกิดความเชื่อถือ คิดว่าถ้าไม่ใช่เรื่องจริงที่น่าเชื่อถือ ทางการคงไม่นำมาออกทางวิทยุทุกวันและคงเป็นเรื่องที่ในอื่นๆ ก็คงเป็นเช่นนั้นจึงยอมรับความรู้นั้นเข้าไว้

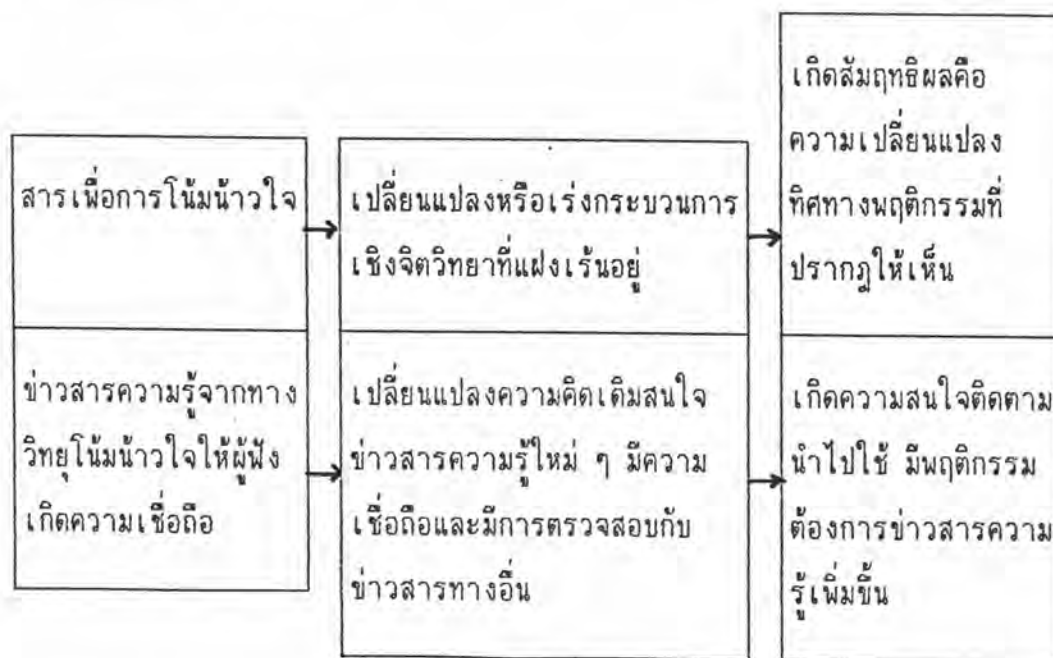
จากข้อมูลนี้แสดงว่าการใช้วิทยุของชาวบ้าน มีการคัดเลือกข่าวสารให้ตรงกับความต้องการ วิทยุถูกใช้ในการแสวงหาข่าวสาร เช่นเดียวกับการได้รับการบอกเล่าถ่ายทอดโดยสื่อบุคคลแต่วิทยุถูกใช้ในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบ และเป็นที่น่าเชื่อถือมากกว่าในความรู้สึกของชาวบ้าน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ตอบคำถามว่าได้รับความรู้จากการฟังวิทยุปานกลาง จากการสุ่มและนำมาตรวจสอบกันหลาย ๆ ชุดพบคำตอบที่แสดงถึง สาเหตุของการได้รับความรู้จากทางวิทยุปานกลางว่าเป็นเพราะวิทยุมีรายการอื่นๆ มาก แต่มีรายการภาคความรู้น้อย และภาคความรู้นั้นน้อยนั้นก็มีความรู้หลายหลาก จะเกี่ยวข้องกับตนเพียงบางส่วนเท่านั้น ในด้านปริมาณข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุจึงถือว่าได้รับความรู้ทั้งจากภาคความรู้ โดยตรงและข่าวสารความรู้อื่นๆ ที่มีแทรกในรายการอื่น จึงถือว่าเป็นระดับปานกลางโดยเทียบจากปริมาณข่าวสารจากวิทยุที่ได้รับทั้งหมด

จากข้อมูลนี้แสดงว่าการได้รับข่าวสารความรู้ จากการฟังทางวิทยุเมื่อเทียบปริมาณกับรายการทั้งหมดแล้ว กลุ่มผู้ตอบนี้เห็นว่าได้รับความรู้เพียงระดับปานกลาง แต่มีการใช้วิทยุเพื่อแสวงหาข่าวสารเช่นกัน โดยนำเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกตการณ์ของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

สำหรับความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อการได้รับความรู้จากการฟังวิทยุ พบว่า ความพึงพอใจมีลักษณะเอนเอียงไปทางด้านไม่พึงพอใจ แสดงว่า ถึงแม้ชาวบ้านจะมีการใช้ วิทยุและแสวงหาข่าวสารความรู้จากวิทยุมาก และมีคำตอบว่าได้รับความรู้จากวิทยุมาก ก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้าน สาเหตุที่ยังไม่เป็นที่พอใจมาก เพราะจากการ สัมภาษณ์ไม่เป็นทางการในการร่วมสนทนากับชาวบ้าน ได้รับคำตอบว่าเป็นเพราะมี รายการภาคความรู้ไม่มากพอ ต้องการให้มีมากขึ้นกว่าเดิมและต้องการให้ตรงกับอาชีพ ของตนด้วย

จากแบบจำลองจิตวิทยาพลวัตของ Defleur (Defleur อ้างใน สอนิต, รวีวรรณ : 2528: 83) ที่แสดงว่าสารที่มีเพื่อการโน้มน้าวชักจูงใจ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเร่งกระบวนการเชิงจิตวิทยาที่แฝงเร้นอยู่ และมีผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นคือความเปลี่ยนแปลงทิศทางเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นนั้น นำมาอธิบายถึงการใช้และความพึงพอใจของ ชาวบ้านที่มีต่อการ

รูปที่ 13 แบบจำลองจิตวิทยาทางพลวัต ของ เดอเฟลอร์ เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้และความพึงพอใจของชาวบ้าน

ใช้วิทยุเพื่อการแสวงหาข่าวสารความรู้ได้และสอดคล้องกับข้อมูลทั้งจากการสำรวจสังเกตการณ์และสัมภาษณ์คือ สารเพื่อการโน้มน้าวใจนั้นในข่าวสารความรู้ที่วิทยุส่งมายังชาวบ้านนั้น มีลักษณะของข่าวสารที่โน้มน้าวชักจูงใจ เชิญชวนแนะนำให้ชาวบ้านรู้และนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังหรือช่วยให้ผู้ฟังมีความรู้เพิ่มขึ้นและหันมาใช้วิธีการใหม่ ๆ ตามที่วิทยุแนะนำ ชาวบ้านเกิดการรับฟังและใช้ข่าวสารนั้นอย่างมาก และมีความเชื่อถือในข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือข่าวสารความรู้จากวิทยุถูกชาวบ้านนำไปใช้ มีการคัดเลือกสาร มีการตรวจสอบกับข่าวสารความรู้ที่ได้จากทางอื่น นั่นคือข่าวสารความรู้จากวิทยุได้กระตุ้นหรือเปลี่ยนกระบวนการเชิงจิตวิทยาที่แฝงเร้นอยู่ว่าชาวบ้านมีความต้องการความรู้แต่ไม่แสดงออกหรือเรียกร้อง เป็นความต้องการข่าวสารที่แฝงลึกอยู่ เมื่อได้รับจึงมีการใช้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นพฤติกรรมที่เห็นได้คือ มีการนำความรู้ไปทดลองใช้และจดจำเก็บข่าวสารความรู้ที่เห็นว่ามีประโยชน์เข้าไว้ รวมทั้งแสดงถึงความไม่พึงพอใจ และความต้องการข่าวสารภาคความรู้เพิ่มมากขึ้น

4. การใช้และความพึงพอใจในรายการวิทยุที่มีเนื้อหาโน้มน้าวชักจูงใจทางการเมือง

จากบทบาทของวิทยุที่มีบทบาทหน้าที่ในการชักจูงโน้มน้าวใจผู้รับสารเพื่อให้เกิดความนิยมศรัทธาทางการเมืองและให้ความร่วมมือกับทางการ พบว่าชาวบ้านมีความเชื่อถือต่อการรับฟังรายการทางวิทยุที่เป็นรายการโน้มน้าวชักจูงใจทางการเมืองแยกตามระดับการศึกษามาก แสดงให้เห็นว่าความเชื่อถือรายการประเภทนี้

ความเชื่อถือนี้เป็นผลที่เกิดจากการรับฟัง และพฤติกรรมในการรับฟังวิทยุของชาวบ้านเป็นการรับฟังตลอดวัน ทุกรายการ ผลของความเชื่อถือตามการสำรวจนั้น จึงเป็นผลระยะยาวที่เกิดขึ้นจากบทบาทของวิทยุที่เป็นกระบวนการปลุกฝัง

สำหรับการใช้ประโยชน์และความต้องการ จนถึงความพึงพอใจของชาวบ้านที่ปรากฏจากการสังเกตการณ์ ไม่พบพฤติกรรมที่ปรากฏชัดว่าชาวบ้านให้ความสนใจหรือมีความพึงพอใจที่แตกต่างไปจากรายการอื่นๆ ในระดับความพึงพอใจนั้นการเกิดความพึงพอใจในเรื่องนี้ที่ได้รับการสนองความต้องการและเกิดจากการใช้ประโยชน์จากข่าวสารจาก

การสัมภาษณ์ นายคำน้อยกันทะเรือน ได้รับข้อมูลสรุปความได้ว่าความเชื่อถือ ศรัทธา และการให้ความร่วมมือที่มีต่อทางการนั้น เป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการฟังวิทยุ และการได้รับฟังเป็นประจำทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปกครอง การพัฒนาต่างๆ ความรู้ความเข้าใจนั้นทำให้ยินยอมพร้อมใจที่จะให้ความร่วมมือ แต่เดิมความรู้ในเรื่องการปกครอง ความมั่นคง การพัฒนาต่าง ๆ ได้รับรู้จากผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มาบอกเล่าและชักจูงมีความเข้าใจว่าในหมู่บ้านต้องทำตามกันไป แต่ไม่เคยเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับระบบหรือเรื่องต่างๆในระดับประเทศจากการฟังวิทยุบ่อยครั้งจึงทำให้เกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นสำหรับความต้องการข่าวสารประเภทนี้ ไม่เคยสนใจหรือมีความต้องการ รู้ก็ดี ไม่รู้ก็ไม่เป็นไร ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้อะไรจากการฟังวิทยุ การเปิดรับเป็นการเปิดรับตามปกติในชีวิตประจำวัน ความเข้าใจที่เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมีความรักเคารพในสถาบันชาติ การเห็นประโยชน์ว่ารายการทำให้ทำทุกคนเกิดความสามัคคี เกิดความเจริญนั้นเป็นเพราะได้รับฟังการโน้มน้าวชักจูงเป็นประจำ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการแสวงหาหรือเกิดความต้องการข่าวสารประเภทนี้มาก่อน

นายแสน กันทะเรือน ให้ข้อมูลว่าการรับฟังรายการต่างๆ เช่น โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง รายการสยามานุสติ ไตรมธงไทย ทำให้เกิดความรู้และเกิดความเชื่อถือ เกิดความร่วมมือที่ตนให้ความร่วมมือเสมอมา แต่ความเชื่อถือและความร่วมมือนั้นเป็นเพราะคล้อยตามจากการฟังวิทยุบ่อยๆ ข่าวสารที่ได้รับจากวิทยุประเภทนี้รู้สึกชักจูงให้เห็นดีตาม โดยปกติแล้วไม่ได้สนใจเรื่องเหล่านั้นมาก่อน จึงไม่เป็นการแสวงหาหรือต้องการเป็นการได้รับข่าวสารมิได้แสวงหาข่าวสารประเภทนี้

นายพลลก ลากคำ ผู้ใหญ่บ้านให้ข้อมูลว่าตนเองมีหน้าที่ในการประสานงานกับทางราชการและชักจูงชาวบ้านให้ร่วมมือ จึงได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ความมั่นคง การพัฒนา ความร่วมมือกับทางการ จึงสนใจฟังรายการประเภทนี้และนำมาใช้ช่วยอธิบายชักจูงใจลูกบ้านได้สะดวกขึ้น เพราะลูกบ้านที่รับฟังอยู่มีความรู้ความเข้าใจอยู่บ้างแล้วเห็นว่ารายการดังกล่าวมีบทบาทในการโน้มน้าวใจได้ดี ในฐานะที่ตนมีหน้าที่จึงต้องการข่าวสารประเภทนี้เพิ่มเติมและนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ในฐานะส่วนตัว เช่นเมื่อก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ก็ไม่ได้อินใจ หรือ มีความต้องการข่าวสารประเภทนี้

จากข้อมูลของชาวบ้าน สรุปได้ว่า วิทญ์มีบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจให้ชาวบ้านคล้อยตามได้ แต่ในแง่ของการใช้และความพึงพอใจที่จะใช้ประโยชน์จากการฟังวิทญ์ มิได้เป็นตามทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจของผู้รับสาร ซึ่งการใช้และความพึงพอใจของผู้รับสาร จะเกิดจากสภาวะทางสังคมและจิตใจของผู้รับสารที่มีความต้องการข่าวสารหรือแสวงหาข่าวสาร มีความคาดหวังจากสื่อมวลชน และเปิดรับข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของตน จึงเกิดความพึงพอใจ ชาวบ้านวังเคียนมีสภาวะทางสังคมเป็นชนบทซึ่งไม่สนใจหรือรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ความมั่นคง หรือการพัฒนา มาก ถึงขั้นที่จะแสวงหาหรือเกิดความต้องการข่าวสารประเภทนี้ ความต้องการจำเป็นบุคคลจึงไม่เกิดขึ้นและไม่เกิดมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนในเรื่องนี้ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ นั้น เป็นไปตามพฤติกรรมปกติธรรมดา คือ เปิดรับในทุกเรื่อง ตลอดเวลาและโอกาสที่จะเปิดรับได้ จึงไม่ได้เกิดความพึงพอใจจากกระบวนการนี้ การได้รับรู้ ความเข้าใจเกิดพฤติกรรมคล้อยตามในบทบาทของวิทญ์นั้น เป็นบทบาทในการโน้มน้าวชักจูงใจจากผู้ส่งสาร พฤติกรรมในการให้ความร่วมมือ เห็นชอบ เห็นประโยชน์เกิดจากการจูงใจ ผู้รับสารเป็นฝ่ายถูกโน้มน้าวชักจูงใจ การรับสารประเภทนี้จึงไม่เป็นไปตามกระบวนการ การใช้และความพึงพอใจของผู้รับสาร มีการใช้ประโยชน์เกิดขึ้นจริงในการใช้ข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ความมั่นคง ฯลฯ แต่เป็นการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการถูกโน้มน้าวชักจูงใจ มิได้เกิดขึ้นจากความจำเป็น หรือความต้องการของชาวบ้าน

5. การใช้และความพึงพอใจจากการฟังการโฆษณาสินค้าทางวิทญ์

จากการสำรวจเกี่ยวกับการซื้อสินค้าและการใช้บริการของชาวบ้านวังเคียน เป็นเพราะการฟังโฆษณาจากทางวิทญ์
พบว่า การซื้อสินค้าและบริการของชาวบ้านวังเคียน มีอัตราการซื้อและใช้บริการ เพราะการได้รับข่าวสารจากการฟังวิทญ์ ร้อยละ 51 คือ เกินกว่าครึ่งหนึ่งของชาวบ้าน จากการสำรวจ 125 ครอบครัว

จากการสังเกตการณ์การซื้อสินค้าของชาวบ้านนั้น ข่าวสารจากวิทญ์ เป็นข้อมูล

เกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ชาวบ้านสนใจ ในหมู่บ้านซึ่งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางทางการค้า ในตัวจังหวัด การนำสินค้าจำหน่ายจะใช้ผ่านตัวแทนจนมาถึงร้านค้าในหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง การสั่งซื้อสินค้ามาจำหน่ายจะมี 2 ลักษณะ คือ ตัวแทนการค้านำสินค้ามาเสนอขาย ในลักษณะนี้เจ้าของร้านจะเลือกสินค้าที่เป็นที่ต้องการของชาวบ้านที่ทราบจากการมาสั่งไว้ ว่าให้หามาขาย หรือปริมาณการซื้อจากผู้ซื้อจากลูกค้า อีกลักษณะหนึ่งคือ การไปสั่งซื้อเองที่อำเภอหรือจังหวัด ในการซื้อผู้ซื้อจะอาศัยข้อมูลข่าวสารจากการฟังโฆษณามาก่อนแล้ว ทำให้รู้จักสินค้า รู้จักแหล่งสินค้าหรือบริการ รู้จักสินค้าใหม่ ๆ ที่ตนสนใจจะซื้อไปขาย

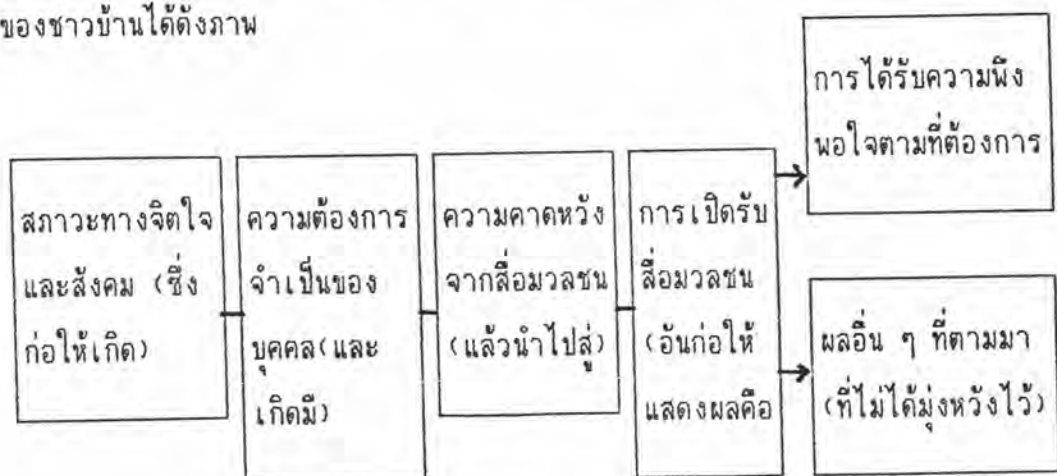
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นางรัตนกานต์ ปันตุน อายุ 24 ปี อาชีพค้าขาย ให้ข้อมูลสรุปว่าการได้รับข่าวสารจากการฟังวิทยุ เกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า เป็นความต้องการของตน ในอาชีพค้าขายของตน ซึ่งมีร้านค้าอยู่ในหมู่บ้านชนบท ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าจะมีไม่มาก จะทราบได้จากการเข้าไปติดต่อกับร้านตัวแทนในอำเภอหรือจังหวัด หรือทราบจากตัวแทนที่มาติดต่อในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเรื่องต้องใช้เวลาในการเดินทาง และข่าวสารข้อมูลจะล่าช้า จึงมีความจำเป็นต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้ามากขึ้น การฟังวิทยุเป็นประจำช่วยให้ได้รู้ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ในการเลือกซื้อสินค้ามาจำหน่าย การค้าขายสามารถคิดกำไรขาดทุนส่วนลดได้เพราะได้ใช้ข่าวสารจากการโฆษณาเป็นประโยชน์ มีความพึงพอใจต่อข่าวสารที่ได้รับเพราะตอบสนองความต้องการของตนได้

น.ส. อรรวรรณ จันทร์แก้ว อายุ 15 ปี ให้ข้อมูลสรุปได้ว่าการฟังวิทยุที่มีโฆษณานั้นเข้าชาน่าเบื่อ แต่ก็ได้ใช้ประโยชน์จากการโฆษณาเช่นกัน โดยในหมู่บ้านของตน ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการจะได้รับรู้ก็จากการฟังวิทยุ หรือโทรทัศน์ เป็นส่วนมาก แต่โทรทัศน์มักโฆษณาไกลจากตนเอง ส่วนวิทยุจะโฆษณาสินค้าหรือบริการที่อยู่ใกล้ตัว สามารถใช้ข่าวสารจากการโฆษณาให้เป็นประโยชน์ได้ เช่น รู้จักร้านค้า สถานที่จำหน่าย ในอำเภอหรือจังหวัด ทำให้เลือกสินค้าได้ถูกที่ การโฆษณาทางวิทยุประเภทสปอน์นั้น เห็นว่าผู้ใช้นักจัดรายการโฆษณาไม่ได้เพราะเป็นกันเองดี และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าได้เป็นกันเองชัดเจนกว่า มีความต้องการข่าวสารจากการโฆษณาเมื่อมีความจำเป็นต้องการ

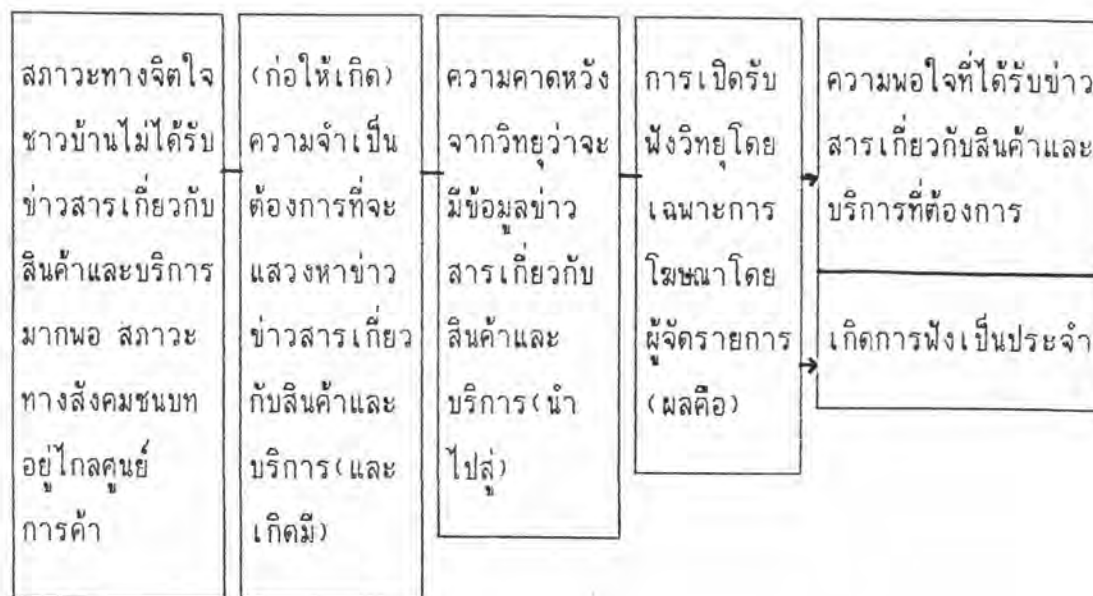
จะใช้ประโยชน์ จะสนใจฟังการบอกผ่านทางวิทยุและเมื่อได้ข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความต้องการก็จะเกิดความพอใจ

นายเขียว สารเป็ง อายุ 41 ปี อาชีพทำนา ให้ข้อมูลสรุปได้ว่าโดยอาชีพของตนไม่ได้ออกไปนอกหมู่บ้านบ่อยครั้งนัก สินค้าจำเป็นที่ใช้ก็ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน จากการฟังโฆษณาทางวิทยุทำให้รู้จักสินค้าใหม่ๆ โดยเฉพาะการแนะนำสินค้าของผู้จัดรายการสินค้าที่สนใจคือของกินของใช้และยาสำเร็จรูป ปกติได้ยินการโฆษณาเป็นประจำแต่จะสนใจต่อเมื่อมีความต้องการจะซื้อสินค้าบางอย่าง และต้องการหาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้านั้น การได้รู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ มีผลต่อคนที่เลือกสินค้าตามคำแนะนำโฆษณาของผู้จัดรายการ สินค้าบางอย่างไม่มีขายในหมู่บ้านก็ได้ข่าวสารจากการโฆษณาทางวิทยุทำให้รู้ว่าจะไปซื้อได้ที่ไหน ความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าไม่ได้ต้องการเป็นประจำ แต่เมื่อเกิดความจำเป็นต้องการก็จะแสวงหาใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุ และเมื่อได้รับข่าวสารนั้น ก็เกิดความพึงพอใจ

จากบทบาทการโน้มน้าวชักจูงใจของผู้ส่งสารคือวิทยุ มีบทบาทโน้มน้าวใจผู้รับสารในหมู่บ้าน และจากผู้รับสารในหมู่บ้านมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามทฤษฎีการให้และความพึงพอใจของผู้รับสาร และสามารถเปรียบเทียบกับการใช้และความพึงพอใจของชาวบ้านได้ดังภาพ

รูปที่ 14 องค์ประกอบของการใช้ประโยชน์ของการได้รับความพอใจ

รูปที่ 15 กระบวนการใช้ประโยชน์และการได้รับความพอใจจากการฟังโฆษณาทางวิทยุของชาวบ้านวังเคียน

6. การใช้และความพึงพอใจของชาวบ้านจากการฟังรายการบันเทิงทางวิทยุ

การส่งข่าวสารภาคการบันเทิงทางสถานีวิทยุที่ชาวบ้านวังเคียนรับฟัง คือรายการเพลง (ร้อยละ 75) รายการเพลงประกอบข่าว (ร้อยละ 12) ละครวิทยุ (ร้อยละ 8) และละครขอ (ร้อยละ 4) แสดงถึงปริมาณของข่าวสารภาคบันเทิงมีรายการเพลงมากที่สุด และความชอบรายการบันเทิงของชาวบ้านว่าชอบมาก (ร้อยละ 89) แสดงให้เห็นปริมาณของความนิยม ในรายการบันเทิงของชาวบ้าน

ในด้านชาวบ้านซึ่งเป็นผู้รับสาร ผลการสำรวจที่กล่าวมานี้ชี้ให้เห็นถึงปริมาณการใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุเพื่อรับข่าวสารเพื่อการบันเทิงของชาวบ้าน ว่ามีปริมาณมาก วิทยุมีบทบาทในการให้ความบันเทิง และสัมพันธ์กับการใช้วิทยุเพื่อประโยชน์แสวงหาข่าวสารที่ชาวบ้านต้องการและความพึงพอใจ จากการสังเกตการณ์พฤติกรรมในการรับข่าวสารความบันเทิงจากการฟังวิทยุชาวบ้านจะฟังวิทยุตลอดเวลา เมื่อเปิดวิทยุแล้วจะเปิดไปเรื่อยๆ เพื่อฟังเพลง และรายการต่าง ๆ เป็นการเปิดรับข่าวสารอยู่ตลอดเวลา

ชาวบ้านสามารถที่จะฟังวิทยุไปพร้อม ๆ กับการทำงานได้มีอารมณ์ร่วมในการบันเทิงกับรายการวิทยุ เช่น ร้องเพลงตามวิทยุ แสดงอารมณ์พอใจมีการยิ้มหัวเราะ เมื่อได้ฟังวิทยุที่สลับอารมณ์ มีการพูดแสดงความเห็นด้วยหรือขัดแย้งกับคำพูดของผู้จัดรายการ มีการติดตามฟังรายการที่ตนสนใจเป็นพิเศษ เช่น กลุ่มเพศหญิงสนใจละครวิทยุ ผู้สูงอายุสนใจติดตามรับฟังละครขอ เป็นต้น แสดงถึงความบันเทิงที่เป็นความพึงพอใจของชาวบ้าน

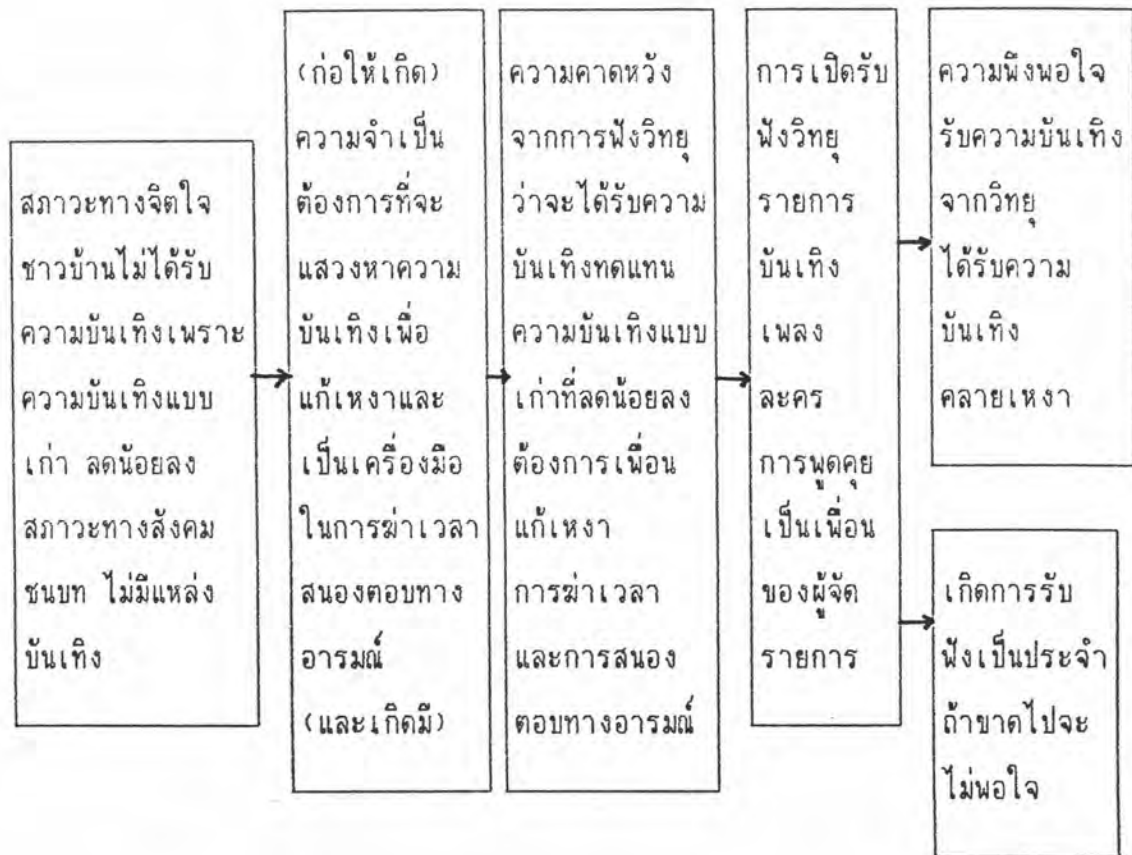
นางเสาร์ แปลงน้อย อายุ 71 ปี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจว่าฟังวิทยุเป็นประจำและชอบรายการละครขอและเพลงประกอบข่าว ฟังแล้วเพลินเพลิน ในหมู่บ้านชนบทไม่ค่อยได้รับความบันเทิงจากทางอื่น เมื่อก่อนมีความบันเทิงจากงานบุญ งานวัดและการเล่นตามประเพณีท้องถิ่น นานๆจะได้มีโอกาสชมลิเกหรือหนังชายยา ในระยะหลังความบันเทิงดังกล่าวมีน้อยลงไปทุกที จนเกือบไม่มีเลย จึงได้ใช้วิทยุเป็นเครื่องบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ ในหมู่บ้านปัจจุบันโอกาสจะได้รับความบันเทิงก็มีได้รับจากวิทยุ โทรทัศน์เท่านั้น แต่วิทยุมีความรู้สึกใกล้ชิดกว่า มีเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นมากกว่า มีความเป็นกันเอง โดยเฉพาะผู้จัดรายการเพลงบางคนมีความรู้สึกสนิทสนมมาก เพราะได้ยินเสียงทุกวัน เหมือนมีเพื่อนมาคุยให้ฟังคลายเหงา มีการใช้ประโยชน์จากวิทยุเป็นประจำ และมีความต้องการความบันเทิงจากการฟังวิทยุ ถ้าไม่ได้ฟังจะไม่พอใจ และเมื่อได้ฟังก็จะพอใจ

นางสาวชบา กัณหง อายุ 17 ปี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากความบันเทิงทางวิทยุ ว่ารับฟังรายการบันเทิงทางวิทยุเป็นประจำ ชอบฟังรายการเพลงและละครวิทยุ โดยเฉพาะผู้จัดรายการเพลงให้ความบันเทิงแก่ตนจนมีความคุ้นเคยจำชื่อจำเสียงได้ใช้ประโยชน์จากการฟังวิทยุโดยใช้เป็นเพื่อนแก้เหงา ในขณะที่ทำงานหรือนั่งรถ ทำให้เพลินช่วยฆ่าเวลาได้ดี มีความต้องการที่จะได้รับข่าวสารความบันเทิงจากทางวิทยุ ถ้าขาดข่าวสารความบันเทิงจะไม่พอใจเพราะเคยฟังเป็นประจำ การฟังวิทยุทำให้ตนเองมีความพอใจไม่เจียบเหงา

นางวันดี ใจกอง อายุ 35 ปี ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการฟังรายการบันเทิงทางวิทยุ สรุปความได้ว่า ชอบฟังรายการบันเทิงทางวิทยุ

และรับฟังเป็นประจำ มีความต้องการความบันเทิงทางวิทยุเพราะในหมู่บ้านเจียบเหงาไม่มี ความบันเทิงมากนักนานๆจะมีสักครั้งหนึ่งและโดยอาชีพก็ทำให้ไม่ได้ไปหาความบันเทิงในอำเภอหรือจังหวัดบ่อยครั้งนัก การทำงานในสวนในนามีความเจียบเหงามาก วิทยุช่วยให้ ความบันเทิงได้ดี จะนำวิทยุไปด้วยเวลาทำงานและจะเปิดฟังขณะทำงาน ช่วยให้หายเหงา เกิดความเพลิดเพลิน ทำให้เวลาผ่านไปเร็ว ช่วยให้ทำงานเพลินเพราะมีความบันเทิงจาก วิทยุเป็นเพื่อน ถ้าไม่มีวิทยุฟังก็จะเจียบเหงาและมีความต้องการที่จะฟัง ได้รับความพอใจ จากการฟังวิทยุจึงรับฟังเป็นประจำ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงว่า ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากรายการบันเทิงทางวิทยุมาก ใช้ประโยชน์เป็นเพื่อนแก้เหงาในการประกอบกรงาน และ ใช้ประโยชน์ในการฆ่าเวลา เหตุที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากรายการบันเทิงทางวิทยุนี้เป็น เพราะความบันเทิงในลักษณะของการเล่นประเพณีท้องถิ่น ลิเก หนังชายยา ลดน้อยลงใน ปัจจุบัน ทำให้ขาดแหล่งความบันเทิงความบันเทิงจะหาได้จากทางสื่อมวลชน ซึ่งเข้าถึง หมู่บ้านได้ดี มาทดแทนความบันเทิงแบบเก่าที่ลดน้อยลง ชาวบ้านจึงฟังความบันเทิงจากสื่อ มวลชนเป็นหลัก สภาวะทางสังคมชนบทที่ไม่มีแหล่งบันเทิงในตนเอง การห่างไกลจากแหล่ง บันเทิง สภาวะทางสังคมที่มีอาชีพทำนาและทำสวน ทำให้ไม่มีเวลาหรือโอกาสจะได้รับ ความบันเทิงในลักษณะอื่นได้มากนัก วิทยุจึงเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงที่ชาวบ้านมีโอกาสได้ใช้ ประโยชน์อย่างมากเพราะสามารถรับฟังได้ทุกสถานที่ เวลา และโอกาสเนื้อหาของวิทยุ ก็มีรายการบันเทิงมาก ความเจียบเหงาซึ่งเป็นสภาวะทางสังคมชนบท และสภาวะจิตใจ ของชาวชนบทที่ต้องอยู่ห่างไกลและประกอบอาชีพอยู่ในนาในสวน ทำให้เกิดการแสวงหา ความบันเทิง ซึ่งวิทยุสามารถให้ความบันเทิงได้ จึงก่อให้เกิดความคาดหวังในความ ต้องการข่าวสารความบันเทิงจากวิทยุและเมื่อได้รับการตอบสนองก็เกิดความพึงพอใจ วิทยุ ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อความพึงพอใจและเป็นสิ่งจำเป็นที่เมื่อขาดการได้รับข่าวสารความ บันเทิงจากทางวิทยุแล้ว จะเจียบเหงา ไม่มีเพื่อน เกิดความไม่พึงพอใจ องค์ประกอบของ การใช้ประโยชน์ของการได้รับความพึงพอใจแสดงตามรูปที่ 9 และการเปรียบเทียบกับกา รใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของชาวบ้านได้ดังนี้

รูปที่ 16 กระบวนการใช้ประโยชน์และการได้รับความพอใจจากการฟังรายการบันเทิงทางวิทยุของชาวบ้านวังเคียน